

9 770011 232004 04

4

2011
ročník 63

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

Cena 40 Kč

OBSAH

- 123** Případová studie zavedení RFID technologie v knihovně
 > Ivo Kareš
- 126** Novoroční SKIPování poprvé > Věra Krajičková
- 128** ROZHOVOR s Ing. Pavlem Janáčkem, Ph.D.,
 „Kniha má před sebou ještě velmi dlouhý život...“
 > Jiří Mika
- 133** REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI
 – Dnes se představuje Karlovarský kraj
 Regionální funkce v Karlovarském kraji > Jitka Svobodová
 Regionální funkce na Sokolovsku > Jitka Pařilová
 Představení Městské knihovny Sokolov > Daniela Drobečková
 Z neprofesionální knihovny se stala profesionální
 > Jiřina Němečková
 Regionální funkce v chebském regionu > Miloslava Kubešová
 Představení Městské knihovny v Chebu
 > Bohuslava Kojanová
- 142** ROZHOVOR s PhDr. Danou Kalinovou,
 Svět knihy Praha 2011 – Arabský svět a moderní
 technologie > Olga Vašková
- 144** JAK NA TO: Zákoník je také kniha
 Půjčování CD jako přílohy časopisů > Blanka Koubová
- 145** PO KOM SE JMENUJE?
 Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově > Vladislav Raška
- 148** Vybrané překlady ze španělské a hispanoamerické
 literatury 2008–2010 – 2. > Helena Zbudilová
- 151** Inspirujeme se Finskem – 4. > Jan Černý
- 154** ROVNÝ PŘÍSTUP
 Tvoříme společně > Lenka Ječná
- 156** Z KNIHOVEN
- 157** LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN
- 158** SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE
- 159** ZE SVĚTA
- 160** NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY
 NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR
 PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO
 Městská knihovna Antonína Marka Turnov

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
 tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),

PhDr. Ladislav Kurka, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,

PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová,

PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,

http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;

MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní

přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,

Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711

e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR

(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,

roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované

materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 4. 2011

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > Introducing RFID technology at libraries – a case study *Ivo Kareš* |123
- > New-year SKIPPING for the first time *Věra Krajičková* |126
- > INTERVIEW with Pavel Janáček: „A book has a long life ahead of it...“
Jiří Mika |128
- > REGIONAL FUNCTIONS IN PRACTICE:
 Today we present the Karlovy Vary region |133
 – Regional functions in the Karlovy Vary region *Jitka Svobodová*
 – Regional functions in the Sokolov area *Jitka Pařilová*
 – Presenting the Sokolov Municipal Library *Daniela Drobečková*
 – An unprofessional library has turned professional *Jiřina Němečková*
 – Regional functions in the Cheb region *Miloslava Kubešová, Bohuslava Kojanová*
- > INTERVIEW with PhDr. Dana Kalinová: Prague Book World 2011
 – the Arab world and modern technology *Olga Vašková* |142
- > HOW TO: Statutes are books too – Lending magazine supplement CDs
Blanka Koubová |144
- > NAMED AFTER WHOM? The Karel Dvořáček Library in Vyškov
Vladislav Raška |145
- > Selected translations from Spanish and Spanish American literature
 2008–2010 – 2: 2009 *Helena Zbudilová* |148
- > Inspiration from Finland – 4: Shall we bring bibliobuses to Czechia?
Jan Černý |151
- > From the libraries |156
- > Regular features
- > PRESENTING OUR LOGO: The Antonín Marek Library in Turnov
Hanuš Karpíšek

AUS DEM INHALT

- > Fallstudie der RFID-Einführung in der Bibliothek *Ivo Kareš* |123
- > NeujahrSKIP zum ersten mal *Věra Krajičková* |126
- > EIN INTERVIEW mit Ing. Pavel Janáček: „Das Buch hat vor sich ein
 langes Leben...“ *Jiří Mika* |128
- > REGIONALE FUNKTION IM PRAXIS:
 Heute stellt sich die Region Karlsbad vor |133
 – Regionale Funktionen in der Region Karslbad *Jitka Svobodová*
 – Regionale Funktionen in dem Bezirk Sokolov *Jitka Pařilová*
 – Die Vorstellung der Stadtbibliothek Sokolov *Daniela Drobečková*
 – Aus einer unprofessionellen Bibliothek ist eine professionelle Bibliothek
 geworden *Jiřina Němečková*
 – Regionale Funktionen im Egerland *Miloslava Kubešová, Bohuslava Kojanová*
- > EIN INTERVIEW mit PhDr. Dana Kalinová: Buchwelt Prag 2011
 – Arabische Welt und moderne Technologien *Olga Vašková* |142
- > WIE DARAUFG: Gesetzbuch ist auch ein Buch – CD, die als
 Zeitschriftbeilage sind, zu verleihen *Blanka Koubová* |144
- > NACH WEM WIRD SIE GENANNT? Karel Dvořáček's Bibliothek
 in Vyškov *Vladislav Raška* |145
- > Ausgewählte Übersetzungen aus der spanischen und
 hispanoamerikanischen Literatur 2008–2010 – 2: Jahr 2009
Helena Zbudilová |148
- > Wir lassen uns von Finnland inspirieren – 4: Einführen wir die
 Fahrbibliotheken auch in Tschechien? *Jan Černý* |151
- > Aus den Bibliotheken |156
- > Ständige Spalten
- > WIR STELLEN UNSER LOGO VOR: Antonín Marek's
 Stadtbibliothek in Turnov *Hanuš Karpíšek*

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, ve chvíli, kdy připravuji do dubnového Čtenáře tento sloupek, na víc než tisíce místech finišují poslední přípravy před letošní pohádkovou Nocí s Andersenem. Propukne v pátek „na apríla“ a už netrpělivě na ni čekají desítky tisíc dětí.

Je to neuvěřitelné, co se z nenápadné akce vzniklé před jedenácti lety v uherskohradištské knihovně dnes stalo! Jak se rozkročila přes hranice naší země, dokonce Evropy, a poprvé se dostala na další dva kontinenty! Tak ať se podaří i to letošní nocování s hrdiny pohádek a dobrodružných příběhů, s jejich autory, ilustrátory a všemi milovníky čtení a krásných knih. Určitě se tomuto fenoménu budeme v příštích číslech věnovat.

I když už začalo kalendářní jaro, do obsahu tohoto čísla se mu proniknout evidentně nepodařilo. Přesto některé texty působí celkem optimisticky. Příkladem může být rozhovor s ředitelem Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v němž se seznámíme nejen s fungováním této instituce, ale i s jejími projekty, s bibliografickými databázemi i prací na rozsáhlých a pro českou literaturu zásadních publikacích. (Recenzi na *Dějiny české literatury 1945 až 1989*, které určitě v žádné knihovně nechybí, přineseme v příštím čísle.)

Optimistický nádech má i hlavní téma věnované zkušenostem se zavedením RFID technologie v jedné z poboček Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Vidět však fungování této technologie na vlastní oči může být ještě zajímavější!

Z dalších materiálů si dovoluji upozornit na pokračování cyklu o regionálních funkcích, které tentokrát doputovaly do Karlovarského kraje. Na adresu zdejších knihovníků dlužno říci, že se mají opravdu čím chlubit a o co se podělit. Kladete si i ve vaší knihovně otázku, jak je to s absenčním půjčováním časopisů, jejichž součástí je CD? Odpovědět by na ní mohl příspěvek v rubrice Zákoník je také kniha. A do třetice – těm z vás, kteří se chystáte na pražský knižní veletrh, je určen rozhovor s jeho ředitelkou, v němž seznamuje se programem a hosty veletrhu.

Příjemné čtení vám přeje

Olga Kašková

☑ SKIP ČR – sekce veřejných knihoven a Městská knihovna v Praze pořádají za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky ve dnech **28.–29. 4. 2011** **Knihovnickou dílnu 2011**. Dílna se bude konat v malém sále Městské knihovny v Praze. Program i přihláška jsou vystaveny na <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-verejnych-knihoven/akce-sekce-verejnych-knihoven/knihovnicka-dilna-2011>.

☑ Projekt [Bezbarierová.knihovna.cz](http://bezbarierova.knihovna.cz) pořádá v květnu – **18. 5. 2011** (Knihovna města Plzně) a **23. 5. 2011** (Knihovna Jiřího Mahena) – semináře s názvem **Knihovny bez bariér**. Semináře, které jsou podpořeny Kabinetem informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně, budou složeny z teoretických i praktických příspěvků zaměřených na zásady komunikace s klienty se specifickými potřebami. Více informací viz <http://bezbarierova.knihovna.cz>.

☑ V pořadí již 17. ročník konference **INFORUM** se bude konat ve dnech **24.–26. 5. 2011** v prostorách Vysoké školy ekonomické v Praze. Konference je zaměřena na elektronické informační zdroje a jejich profesionální využívání ve vědě, výzkumu, vzdělávání a podnikání, a jako taková je ojedinělou akcí svého druhu v celé střední a východní Evropě. Další podrobnosti jsou na stránkách <http://www.inforum.cz/>.

NEUŠLO NÁM

čtení pomáhá

☑ Cílem nového projektu **Čtení pomáhá**, jehož iniciátorem a donátorem je Martin Roman (ČEZ), je podněcovat děti a mládež k četbě a přiblížit dětem charitativní činnost. Děti budou k četbě motivovány finanční odměnou 50 korun, kterou však nezískají pro sebe, ale věnují ji na charitu. Žák, který se zaregistruje na webu www.ctenipomaha.cz, přečte některou z doporučených knih a úspěšně projde krátkým testem potvrzujícím znalost dané knihy, získá kredit 50 korun. Ten pak věnuje na některou z nabídnutých charitativních akcí, které budou adresné a konkrétní. Veškeré informace jsou k dispozici na výše uvedených stránkách projektu.

Případová studie zavedení RFID technologie v knihovně

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích realizovala v roce 2010 projekt vybavení vzorové knihovny využívající technologii RFID ve své pobočce Čtyři Dvory. Technologie RFID (Radio Frequency Identification) představuje kvalitativně vyšší stupeň identifikačních technologií využívaných v knihovnách, umožňující bezkontaktní rozpoznání dokumentů pro potřeby knihovnických činností.

V České republice na rozdíl od „starších“ zemí EU je zatím přes všechny své výhody RFID technologie využívána minimálně, a to pouze ve velkých veřejných nebo akademických knihovnách. Příčinou je samozřejmě cena, ale také nedostatečné povědomí o možnostech, které nabízí – zejména v oblasti automatizace procesů v knihovně, samoobslužného půjčování a vracení dokumentů, ochrany a revize knihovního fondu.

CÍLE PROJEKTU A VÝCHOZÍ STAV

V projektu jsme si stanovili následující cíle:

- 1) Zlepšit úroveň služeb uživatelům: samoobslužné výpůjčky a vracení, rychlejší a atraktivnější poskytování služeb, větší prostor pro komunikaci knihovníků s uživateli díky automatizaci rutinních činností.
- 2) Zlepšit ochranu knihovního fondu, zefektivnit a zrychlit kontrolu řazení a revize knihovního fondu.
- 3) Vytvořit funkční „vzorovou knihovnu“ s technologií RFID, s cílem metodické odborné pomoci při zavádění této technologie v knihovnách Jihočeského kraje.
- 4) Seznámit knihovnickou veřejnost a zřizovatele knihoven se zkušenostmi s přechodem na RFID technologii a provozováním takto vybavené knihovny (konzultace, prezentace, exkurze).

Pro realizaci byla vybrána pobočka Čtyři Dvory, která je největší ze všech poboček Jihočeské vědecké knihovny. Velikostí obsluhované populace a rozsahem fondu reprezentuje městské knihovny, ale zkušenosti se zaváděním nové technologie mohou být použitelné pro jakoukoli veřejnou knihovnu. Poskytuje výpůjční, informační a reprografické služby širokému spektru obyvatel českobudějovických sídlišť Čtyři Dvory a Máj (a v rámci Jihočeské knihovny i uživatelům z ostatních částí města a studentům Jihočeské univerzity, která v této části města sídlí), zajišťuje přístup k internetu a elektronickým informačním zdrojům. Knihovní fond pobočky zahrnuje cca 21 000 knihovních jednotek, její služby ročně využije přes 20 000 návštěvníků, je uskutečněno kolem 100 000 výpůjček. V roce 2006 proběhla kompletní modernizace interiéru.

OBSAH PROJEKTU, FINANCOVÁNÍ A VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ

V projektu jsme navrhovali následující technické vybavení:

- dvě pracovní stanice s příslušným SW pro konverzi dat z čárového kódu do RFID, po zprovoznění knihovny pak pro obsluhu uživatelů nevyužívajících selfcheck,
- samoobslužné stanoviště pro půjčování a vracení dokumentů (selfcheck),
- bezpečnostní brány (s příslušným SW pro komunikaci s pracovními stanicemi) pro zabezpečení knihovního fondu,
- inventarizační jednotku.

V nákladech projektu jsme samozřejmě museli počítat i s nákupem RFID etiket a s náklady na instalaci a implementaci do knihovního systému.

Předpokládané náklady na realizaci se pohybovaly kolem 1,35 mil. Kč. Pro finanční zajištění projektu jsme kromě využití prostředků z rozpočtu knihovny podali žádost o dotaci na Ministerstvo kultury ČR v rámci programu VISK 3 v celkové výši 890 000 Kč.

Hodnotitelská komise VISK 3 rozhodla o tom, že dotace bude přidělena, částka byla ale snížena na 466 000 Kč. Po analýze situace jsme rozhodli, že i přesto budeme schopni projekt finančně zajišťovat a zahájili jsme realizaci.

Vyhlásili jsme výběrové řízení na dodávku a instalaci specializovaného technického, programového a materiálního vybavení nutného pro provoz knihovny vybavené RFID technologií, včetně implementace do knihovního systému ARL, který je v Jihočeské vědecké knihovně využíván.

Osloveny byly firmy Cosmotron Bohemia, s. r. o. (technologie RFID: Bibliotheca), LSE Integration, s. r. o. (technologie RFID: 3M), AC Systems, s. r. o. (technologie RFID: D-Tech), ORIS PLUS, spol. s r. o. (technologie RFID: P. V. Supa), AutoCont CZ, a. s.

Při výběru oslovených firem jsme zohledňovali zastoupení různých dodavatelů technologie RFID a realizaci zavádění RFID v knihovnách.

Jako nejvýhodnější z nabídek, které vyhověly požadavkům výběrového řízení, byla vyhodnocena nabídka firmy Cosmotron Bohemia. Nabídková cena byla oproti předběžnému rozpočtu výrazně nižší – 1 155 600 Kč.

REALIZACE

Vlastní realizace projektu byla zahájena 1. července 2010. Byly nainstalovány pracovní stanice pro konverzi dat z čárového kódu do RFID, provedeny potřebné změny v knihovním systému, převzata zásoba RFID etiket a uskutečnilo se zaškolení pracovníků, kteří prováděli vlepování etiket do dokumentů a konverzi. Do konverze se zapojilo celkem sedm pracovníků a pracovníků oddělení poboček (za nutné součinnosti systémové knihovnice a pracovníků IT), ta probíhala zejména během omezeného letního provozu v červenci a srpnu, úplně dokončena byla na počátku října (i po zahájení provozu ale dobíhala konverze u dokumentů, které byly vráceny po delší době výpůjčky).

Ve dnech 23. a 24. září bylo dodáno a nainstalováno zbývající technické vybavení nutné pro provoz – selfcheck a bezpečnostní brány, opět včetně zaškolení pracovníků. Po krátkém zkušebním provozu, během kterého byla doladěna funkčnost zařízení a nastavení systému a zároveň proběhl praktický trénink personálu pro řešení běžných i méně obvyklých situací, byl 6. října 2010 zahájen běžný provoz. Během zavádění technologie RFID na pobočce Čtyři Dvory nedošlo k žádnému omezení otevírací doby, veškeré činnosti byly prováděny tak, aby provoz nenarušily. V prosinci pak byla dodána a uvedena do provozu poslední poptávaná položka – inventarizační jednotka – a provedena zkušební revize.

Současný vstup do knihovny před a po přechodu na RFID

Selfcheck

Foto archiv knihovny

V rámci komplexu služeb Jihočeské vědecké knihovny tak využíváme v současné době smíšený provoz – identifikaci dokumentů jak pomocí čárového kódu, tak i RFID v pobočce Čtyři Dvory. Vzhledem k tomu, že registrovaný uživatel Jihočeské vědecké knihovny může se svým čtenářským průkazem využívat služby ve všech půjčovnách a studovnách (celkem v šesti budovách), musela být zachována identifikace uživatele pomocí čárového kódu i v pobočce Čtyři Dvory (pracovní stanice i selfcheck toto umožňují). Podobně při vracení dokumentů jsou užívány oba systémy (uživatelé mohou dokumenty vracet kdekoliv, takže dokument s RFID etiketou může být vrácen i v půjčovně vybavené pouze čtečkami čárového kódu a naopak, dokument pouze s čárovým kódem může být přijat i v RFID pobočce Čtyři Dvory).

„Čistý“ provoz využívající technologii RFID včetně možnosti samoobslužných výpůjček tedy funguje pouze pro dokumenty půjčené a vrácené v pobočce Čtyři Dvory. I zde s jednou výjimkou, rozhodli jsme se RFID etikety nelepovat do jednotlivých čísel periodik. Jde o dokumenty, které jsou půjčovány jen několik měsíců, potom jsou vyřazeny, a vzhledem k životnosti a ceně etikety by jejich převod do RFID režimu nebyl ekonomický. Tyto dokumenty jsou umístěny na zvláštním regále a uživatelé jsou upozorněni na nutnost výpůjčky knihovníkem u pultu.

Projektu se dostalo poměrně velké publicity v regionálních sdělovacích prostředcích, takže kromě běžných uživatelů pobočky přišla i řada lidí ze zvědavosti. Po více než 15 týdnech provozu bylo možno říci, že systém je plně funkční a stále více uživatelů vítá a využívá možnost samoobslužného půjčování i vracení dokumentů, a jeden z hlavních cílů projektu tak byl splněn. Zapojení bezpečnostních bran zvýšilo jistě úroveň ochrany knihovního fondu, tady bude ovšem možné konkrétní vyhodnocení až po delší době a revizi fondu.

I v průběhu podzimních měsíců již za běžného provozu bylo třeba řešit některé problémy s nastavením zařízení, nejdéle trvalo vyladění funkce bezpečnostních bran. Součinnost s dodavatelem byla ale bezproblémová, velmi výhodná je možnost dálkové správy selfchecku a bezpečnostních bran, která umožňuje zkrácení doby při nutném zásahu na minimum.

Rozběhla se i prezentační část projektu – v listopadu 2010 byli s provozem a možnostmi RFID knihovny seznámeni pracovníci ostatních oddělení Jihočeské vědecké knihovny. V prosinci byla knihovna představena ředitelům pověřených knihoven regionu. Od začátku roku 2011 probíhají obdobné akce pro knihovny a představitele obcí v regionu, popř. pro zájemce z celé ČR.

Od ledna 2011 byla prodloužena otevírací doba pobočky – o dvě hodiny týdně, v době letních prázdnin o tři a půl hodiny týdně.

SHRNUTÍ A VÝHLEDY

Pro knihovny, které se rozhodnou pro přechod na RFID technologii, mohou být kromě předvedení jednotlivých zařízení v provozu zajímavé i zkušenosti z přípravy a realizace projektu. Např. důležitost zahrnutí implementace RFID zařízení do používaného knihovního systému již v požadavcích výběrového řízení, praktické dovednosti, tipy (ale také chyby) spojené s lepením etiket do dokumentů a konverzí fondu. Specifickou zkušeností, prověřenou právě až v podmínkách menší knihovny, je řešení prostorového uspořádání RFID zařízení (bezpečnostní brány, selfcheck). Bylo třeba zajistit bezproblémový a logický pohyb lidí po knihovně a umožnit vizuální kontrolu ze strany knihovníků vzhledem k umístění vstupních dveří a výpůjčního pultu a zároveň dodržet bezpečné vzdálenosti (mezi dveřmi a branami, mezi branami, selfcheckem a PC pro uživatele, aby nedošlo k vzájemnému rušení zařízení a byly splněny hygienické normy pro pohyb v elektromag-

Inventarizace, revize knihovního fondu

Foto archiv knihovny

netickém poli). V našem konkrétním případě byly nakonec pro vstup vybrány 30 let nepoužívané jiné dveře, dva počítače musely být umístěny jinde v knihovně – tyto změny si ovšem vyžádaly i úpravy elektroinstalace a počítačové sítě. Určitých změn muselo dostát i chování čtenářů u výpůjčního pultu – to klasické „přístupujte jednotlivě“ nabylo kromě zachování soukromí i významu technického, protože antény v RFID zařízeních jsou citlivé a mohly by zachytit i dokumenty jiného uživatele.

Dlouhodobým cílem bude postupný přechod na RFID technologii v celé Jihočeské vědecké knihovně, zejména pak v jejích hlavních budovách. Přes zřejmý přínos pro uživatele i pro knihovníky budou hlavní překážkou náklady, které zavádění této technologie přináší (viz dále). V případě stavby nové budovy knihovny (to se patrně týká všech velkých knihoven v ČR) by přechod na novou technologii mohl být součástí celkové investice. Při zachování provozu ve stávajících podmínkách bude změna technologie identifikace právě z finančních důvodů záležitostí dlouhodobou.

ZÁVĚR

Projekt se podařilo realizovat v celém předpokládaném rozsahu při dodržení všech termínů. První zkušenosti s využíváním RFID v pobočce Čtyři Dvory ukazují, že skutečně přináší předpokládanou vyšší úroveň knihovnických technologií a služeb, a to z hlediska uživatelů i knihovníků. Tyto přínosy jsou tedy zřejmé i u menších knihoven, a RFID technologie tak nemusí být doménou knihoven velkých. Toto je koneckonců konstatování již objeveného, řada českých knihovníků to poznala na studijních cestách do ekonomicky silnějších zemí.

Základním problémem a překážkou dalšího rozšiřování RFID technologie v knihovnách v ČR, a to zejména v knihovnách obecních a městských, tak v současné době podle našeho názoru zůstávají vysoké pořizovací náklady. Přidaná hodnota, kterou tato technologie přináší, je sice velká, ale při rozvahách (nejen) zřizovatelů se nutně projeví hledisko ekonomické, náklady oproti současné nejběžněji používané technologii čárových kódů jsou skutečně řádově vyšší. Přechod na tuto novou technologii bude tedy obtížně prosazovatelný jako priorita, zejména ve chvíli, kdy často chybí peníze na provoz a nákup knihovního fondu. Podle našeho názoru kulhá i srovnání s obdobnou situací z doby vlastně nedávné, kdy byla zahájena automatizace i v menších knihovnách – a to právě pro tento veliký rozdíl v pořizovacích nákladech.

RFID technologie by tedy mohla znamenat budoucnost i českých knihoven, ale jestli opravdu bude a za jak dlouho, je otázkou. Výsledek pak kromě vývoje ekonomické situace může hodně ovlivnit i cenová politika dodavatelů této technologie.

Novoroční SKIPování poprvé

Regionální výbor Svazu knihovníků a informačních pracovníků středních Čech pozval všechny středočeské knihovníky ve středu 16. února 2011 na Novoroční SKIPování. Nikdy jste o podobné akci neslyšeli? Nevíte, co si pod tímto slovním spojením představit? Příští řádky vám mnohé osvětlí.

Novoroční SKIPování aneb Jak na nový rok, tak po celý rok – se SKIPem je příležitost pro setkávání knihovníků středních Čech bez ohledu na to, v jaké knihovně pracují, dokonce i bez ohledu na to, zda jsou, či nejsou členy SKIP. Nabízí navázání osob-

ních kontaktů, výměnu zkušeností, předávání nejruznějších informací – zkrátka možnost setkání člověka s člověkem, knihovníka s knihovníkem. A také příležitost pro pozvání vzácných hostů, kterými letos byli PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Zlata Houšková a Michal Závíška.

První ročník *Novoročního SKIPování* se uskutečnil v Národní knihovně a program, jehož struktura bude respektována každý rok, byl opravdu bohatý:

- *Rok se s rokem sešel* – informace o činnosti regionální organizace v uplynulém roce;

- *Křeslo pro hosta* – letos do našeho křesla usedl předseda pražské organizace Michal Závíška, který představil pražský SKIP;
- *Odborný program* – autorské čtení Radky Denemarkové;
- *Papilio bibliothecalis* – cena pro středočeské knihovnice či knihovníky, jejichž práce si zaslouží veřejného ocenění;
- *Diskuse, občerstvení, volná zábava*.

Poprvé tedy proběhlo SKIPování, poprvé byla předána cena *Papilio bibliothecalis*, která bude každoročně udělována středočeským knihovníkům za významný knihovnický počin nebo soustavnou přínosnou činnost v oboru. Letošními oceněnými byly dvě knihovnice, dvě Naděždy, které se zasloužily nejen o rozvoj knihovny, ve které pracují, ale i o šíření prestiže knihovnické profese mezi širokou veřejností (odbornou i laickou) – **Mgr. Naděžda Čížková**

Foto archiv SKIP střední Čechy

z Knihovny Jana Drdy v Příbrami a **Naděžda Štěřbová** z Městské knihovny Čelákovice. Oběma kolegyním jsem položila jednoduchou otázku: „Co pro vás udělení ceny *Papilio bibliothecalis* znamená?“ Zde jsou jejich odpovědi:

NAĎA ČÍŽKOVÁ

„Pro mě znamená udělení ceny obrovskou poctu. Nikdy jsem neměla dojem, že bych dělala něco výjimečného, jen svou práci, která je pro mě zároveň koníčkem. V současnosti procházím pracovně dost náročným obdobím, a tak mi toto ocenění dodalo novou energii. Jsem za toto povzbuzení kolegyním vděčná, velmi mě celý obřad dojal. Zároveň je to pro mě závazek do budoucna, vytrvat a nepolevit.“

NAĎA ŠTĚRBOVÁ

„Ocenění celoživotní práce v čelákovické knihovně od knihovníků kolegů celého našeho regionu je pro mě to nejužasnější, čeho se mi mohlo na sklonku mé profesní kariéry dostat.“

Knihovnický motýlek! Já, která mám symboly motýlka léta vyzdobený celý byt, mám teď motýlka knihovnického! Opravdu jedinečný, originální nápad přirovnat a ocenit naši knihovnickou profesi právě tímto motivem.

Dostalo se mi té cti převzít ocenění za soustavnou přínosnou činnost v oboru, shodou okolností v prostorách starobylého Klementina, z rukou pro mne nejpopulárnějších – pracovníků knihoven, mých kolegů i mladších pokračovatelů naší knihovnické branže. A toho si cením opravdu nejvíce. Vyznamenání je pro mne symbolem, že něco sice končí, ale zároveň pokračuje. Žezlo přebírá mladá generace, která svým počinem oceňovat práci svých, dejme tomu zkušenějších kolegů, dokazuje, že se o naše knihovny bát nemusíme!

Vážení a milí kolegové, poletujme dále jako ti motýlci a přinášejme svou práci lidem radost a potěšení s takovou lehkostí jako oni.

Ještě jednou díky všem zúčastněným, ta sounáležitost všech v sále je pro mne nezapomenutelným zážitkem.“

Říká se, že dobré dílo se chváli samo, na druhé straně také, že chvály není nikdy dost. Za sebe a kolegyně z naší knihovny i knihoven nejbližších chválím a konstatuji, že první ročník *Novoročního SKIPo-*

vání se vydařil. Doufám, že toto setkání se stane milou tradicí a přispěje k rozvoji neformálních přátelských vztahů mezi středočeskými knihovníky.

VĚRA KRAJÍČKOVÁ > krajickv@knihovna.brandysnl.cz

„KNIHA MÁ PŘED SEBOU JEŠTĚ VELMI DLOUHÝ ŽIVOT...“

Nejen o knihách v papírové a elektronické podobě, ale především o činnosti Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., hovoří jeho ředitel Ing. Pavel JANÁČEK, Ph.D.

Foto Michael Wögerbauer

■ Jako literární historik se dlouhodobě zabýváte populární a dobrodružnou literaturou. Vedení ÚČL AV ČR jste převzal loni, tedy v době, kdy akademické ústavy čelily

hrozbě rozpočtových škrtů. Co z toho je větší dobrodružství?

☐ Škrty není dobrodružství, nanejvýš řemeslo. Trocha napětí je snad v tom, jak navzdory snižování rozpočtu vytvořit předpoklady, aby vědecký a kulturní přínos našeho ústavu neupadal, ale naopak šel vzhůru. Nicméně opravdové dobrodružství je pouze věda. Slavný francouzský medieválista Le Goff poznamenal při jedné ze svých prvních polistopadových návštěv Prahy, že historik je jako lovec... Ten pocit, že je člověk na stopě, ta radost, když v pramenech cosi „zahrledne“ a v hlavě se mu začíná skládat, proč a jak, to je prostě uchvacující.

■ Zajímalo by mě, zda se ty hrozby naplnily a byli jste nuceni přistoupit k organizačním změnám. Před tím bychom ale měli čtenáře seznámit aspoň rámcově se strukturou ÚČL.

☐ Náš ústav je zatím největší institucí v republice, která se zabývá základním výzkumem v oblasti literární vědy a dějin české literatury. Především té chápané jazykově, tedy psané česky kdekoli na světě. Od soustředění na národní literaturu v tomto jazykovém pojetí se v současnosti pomalu obracíme k pojetí teritoriálnímu, kdy pod českou literaturou rozumíme literaturu psanou a čtenou v minulosti na území českých zemí v různých jazycích. Na pražském i brněnském pracovišti u nás v osmi odborných odděleních působí dohromady přes pa-

desát vědeckých a odborných pracovníků nebo postgraduálních studentů. Odhlédnu-li od výuky (dohromady toho odučíme tolik, že to vydá za jednu vysokoškolskou katedru bohemistiky), jako největší instituce automaticky zabezpečujeme infrastrukturu pro celý obor: vydáváme časopis *Česká literatura*, provozujeme studovnu a internetové databáze, zveme kolegy ze zahraničí na stipendijní pobyty, organizujeme největší setkání vědců, pedagogů a překladatelů zabývajících se českou literaturou – kongresy světové literárněvědné bohemistiky. Samozřejmě to není naše hlavní práce, tou je výzkum. Ten má u nás tři vrstvy.

V té první provádíme základní evidenci a popis jednotlivých fakt českého literárního života. Jde předně o práci bibliografickou. Astronomové mají obří dalekohledy, které jim snímají oblohu. My v humanitních oborech nemáme přístroje, nám musí výchozí data o kulturní krajině sesbírat lidé. Provozujeme proto velké Středisko literárněvědných informací, jehož členové soustavně pracují na článkové bibliografii české literatury a literární vědy, pokrývající v různých dílčích celcích prakticky již celé období moderní literární kultury od roku 1775 do současnosti. Zatímco v bibliografii moderní knihy vede u nás v republice Národní knihovna se svou Českou národní bibliografií a Bibliografií 19. století, v článkové bibliografii k literatuře a jejím dějinám vedeme zase my. Nejruznějšími formami bibliografické práce se navíc zabýváme nejen ve Středisku, ale i v dalších vědeckých odděleních – ve sféře populární beletrie ji dělám i třeba já. Máme také archiváře, kteří soustavně shromažďují životopisné informace o autorech české beletrie, vědecké a publicistické literatury, o jejich šifrách a literárních pseudonymech. Výsledkem je mimo jiné naše vlastní internetová databáze České lite-

rární osobnosti (<http://clo.ucl.cas.cz>), založená na pramenném výzkumu. S daty z ní se setkáváte i ve známější databázi národních autorit, provozované Národní knihovnou, kde z našich údajů čerpají. Máme samozřejmě také knihovníky, kteří spravují a doplňují naši unikátní knihovnu o 140 tisících svazcích.

Z těchto sesbíraných a hlavně kvalifikovaných popsaných informací o jednotkách literárního života pak těžíme v obou zbývajících vrstvách naší práce. Tu druhou představuje tvorba nejrůznějších kompendií – slovníků, encyklopedií a příruček k dějinám české literatury nebo k teorii literatury, popřípadě souborných vědeckých edic literárních památek. Třetí úroveň pak tvoří individuální vědecká tvorba jednotlivých členů ústavu. Její výsledky publikujeme v odborných i literárních časopisech, v různých sbornících nebo v knižních monografiích. Každý rok vyjde našim pracovníkům kolem pěti až deseti individuálních nebo týmových monografií. A samozřejmě stovky článků, překladů či edic.

■ A teď k těm změnám. Byly nějaké?

☐ Ano, musely být. Náš institucionální rozpočet klesl již v roce 2010 o 12,5 procenta. Letos, v roce 2011, klesá o další tři procenta. Nacházíme se tedy právě teď na nějakých 84–85 procentech v poměru k roku 2009. Něco málo vyvážíme na chvíli tím, že jsme vloni byli hodně úspěšní s granty. Obecně však je v důsledku zpackané reformy vědy grantových zdrojů pro naše obory méně, než bývalo. Takže co dělat? Pár procent jsme ještě uspořili na provozních výdajích, ale ty jsou v našem ústavu zanedbatelné. Více než 80 % nákladů představují mzdy. Zásadní úspory můžete proto dosáhnout jenom zde. Takže jsme zrušili odměny, revidovali úvazky kolegů v penzijním věku a celkově snížili počet pracovních míst.

■ V nedávné době jste ukončili dva velké projekty nepochybně známé i mezi knihovníky: *Dějiny české literatury 1945–1989* a *Lexikon české literatury*. Jaké ze současných projektů byste představil knihovnické obci?

☐ Zmíním ty projekty, které mohou být knihovníkům užitečné v jejich každodenní práci. Již dnes slouží všem uživatelům internetu on-line Slovník české literatury po roce 1945 (www.slovníkceskeliteratury.cz), který svým časovým záběrem na knižně vydaný Lexikon české literatury navazuje.

V současnosti je Slovník průběžně doplňován o hesla nakladatelství a dalších literárních organizací. Obsahuje zatím 1450 podrobných hesel básníků, prozaiků, dramatiků a jejich vybraných děl, hesla literárních kritiků a vědců a také hesla literárních časopisů, nakladatelství a literárních organizací, jejichž vznik či působení zasahuje do období od roku 1945 do současnosti. Po půldruhém roce od zahájení veřejného provozu má Slovník bez jakékoli propagace na 20 000 unikátních návštěvníků měsíčně.

Profesoři gymnázií dlouho volali po knize, s jejíž pomocí by se zorientovali v nejsoučasnější literatuře, v té, která vznikla již po listopadu 1989. Pro nás to byl jeden z důvodů k sestavení obsáhlé příručky *V souřadnicích volnosti*. Vyšla v roce 2008 a v přehledových kapitolách o jednotlivých literárních druzích a zároveň v interpretačních heslech devíti desítek básnických, prozaických a dramatických knih pokryla období 90. let 20. století. Kniha měla dobrý ohlas a dostali jsme grant na její pokračování. To se začíná připravovat a stejným způsobem pojedná období „nultých let“, tj. vstupní dekády nového milénia.

Nejrůznější výzkumných projektů u nás souběžně běží více než třicet. Z těch větších zmíním kolektivní spis o cenzuře literatury v českých zemích od sklonku 18. století po současnost. Jeho příprava navazuje na dlouhodobou pozornost, která se v našem ústavu tématu cenzury věnuje. K jejím výsledkům patří například kniha Petra Šámala *Soustružníci lidských duší*, kterou bude publikum Čtenáře znát, protože pojednává o cenzuře knihoven v období stalinismu. Jsem zvědav, jak dopadne souborná edice literárního i výtvarného díla Františka Gellnera a Karla Hlaváčka, která u nás vzniká v experimentální, digitální podobě, na jaké se v oblasti vědeckého vydávání literárních památek specializujeme. Osobně se těším také třeba na to, jak bude pokračovat výzkum komiksu, na němž spolupracujeme s Univerzitou Palackého v Olomouci. Výsledkem budou publikace k dějinám českého komiksu a k teorii tohoto uměleckého druhu. Obě témata ostatně představilo již číslo 5 našeho časopisu *Česká literatura*, vydané vloni před Vánoci. Pozná se snadno, protože má na obálce komiksovou bublinu.

■ Mezi projekty uvedenými na webu ÚČL je také digitalizace lístkového katalogu Retro-

spektivní bibliografie české literatury 1775 až 1945. Co tenhle projekt představuje a budou jeho výsledky volně dostupné?

☐ Volně dostupné jsou všechny informační zdroje, které vytváříme. Postupujeme podle zásady, že veřejné služby poskytované z veřejných peněz mají být přístupné zdarma všem. První zásuvky této bibliografické kartotéky najdete na internetu nejpozději do léta, hledejte je přes náš ústavní web www.ucl.cas.cz. Dohodli jsme se, že data budeme zveřejňovat postupně, jak budou skenována, jen co bude definitivně vyzkoušen program pro správu, prezentaci a vyhledávání v kartotéce. Na konci roku by měla být naskenována většina kartotéky.

Retrospektivní bibliografie patří mezi největší poklady našeho ústavu. Sestává ze dvou milionů karet s bibliografickými záznamy o básních, povídkách, fejetonech, překladech literárních textů, recenzích krásné literatury a dalších publicistických textech nebo o vědeckých studiích o literatuře publikovaných u nás v českojazyčných i německo-jazyčných novinách a časopisech od sklonku 18. století do roku 1945. Pro každého historika je to poklad, a to i díky kvalitnímu věcnému popisu.

Náš dlouhodobý sen o digitalizaci kartotéky a její publikaci na internetu se nyní naplňuje díky grantu MŠMT. Každý naskenovaný lístek je zároveň prostřednictvím OCR automaticky přepisován do textového záznamu, ve kterém bude náš software, vyvíjený společností inSophy, umět vyhledávat i to, co je obvykle nevyhledatelné. Korektně se samozřejmě z lístků, které jsou z třetiny popsány ručně, podaří převést jen část informací. Ale i to stačí, aby se práce s kartotékou přiblížila strukturované databázi, do níž by manuálně kartotéku jeden člověk konvertoval sedmdesát let. Neočekávám, že by digitalizovanou Retrospektivu využívaly masy lidí, ale pro literární vědce či historiky nejen z naší republiky, ale z celého světa, a také pro všechny studenty píšící své ročníkové, bakalářské nebo diplomní práce, bude tahle aplikace darem z nebes.

☐ Již dnes je na internetu přístupná bibliografie současné české literární vědy, která má retrospektivu od roku 1961. Co obsahuje a uvažujete o jejím dalším rozšíření?

☐ Bibliografie české literární vědy, kterou najdete na adrese <http://isis.ucl.cas.cz>, je opět článková, zahrnuje věcně popsané záznamy o literární publi-

cistice, kritice a vědeckých statích v časopisech, sbornících a knižních monografiích publikovaných u nás nebo ve světě. Jak vidíte, její záběr je o něco užší než u naší Retrospektivy, zejména proto, že nezachycuje beletrii, překlady, informace o cizích literaturách ani publicistiku psanou spisovateli. Můžeme tedy uvažovat o tom, že bychom v tomto směru její profil rozšířili. Nejpalcivější je však potřeba dotažení excerptce zpět do roku 1945, aby na Retrospektivu alespoň v části jejího profilu plynule navázala. Těch patnáct nezpracovaných let, to je náš velký cíl.

Tady by si měly vládní úřady a grantové agentury ujasnit, co to bibliografie je a zda patří spíš k základnímu výzkumu, spíš k aplikovanému výzkumu nebo kam vlastně. Mně je to jedno, hlavně aby patřila někam, kde na ni budeme moci získávat účelové finance. Což se podle reakce našich slavně zreformovaných institucí financování vědy teď zrovna nezdá.

Každý chápe, že biolog potřebuje mikroskop nebo astronom teleskop za desítky milionů, aby získali primární data, na nichž mohou stavět dál. U nás tuhle práci, jak už jsem řekl, přístroje udělat nemohou, to vyplývá z elementárního rozdílu mezi přírodou a kulturou, která není souborem hmotných jednotek, ale symbolů a významů, které musejí být nejprve interpretovány, abychom je vůbec spatřili. Bibliografie je proto záležitostí kvalifikovaného výběru a popisu a je pro ni nutná odborná erudice.

☐ A jak vidíte budoucnost bibliografie v konkurenci s plnotextovými databázemi a digitálními knihovnami typu Kramerius?

☐ Den, kdy mi kolega Michal Jareš ukázal, že se v Krameriovi dá již fulltextově vyhledávat, patřil k mým nejkrásnějším za poslední roky. Nezapomeňte, že při své specializaci na okrajovou literaturu pracuji často s časopisy či s novinami, kterým se literární historikové většinou nevěnovali, pokud jimi dodnes nepohrdají. Což také znamená, že v oborových bibliografiích včetně té nejobsáhlejší, tedy naší Retrospektivy, nejsou moje prameny velmi často zahrnuty. Jen díky Krameriovi se mi například podařilo vyložit počátky tvorby detektivkáře Eduarda Fikera jinak, než se až dosud tradovalo.

Plošné digitalizaci a fulltextovým databázím říkám tedy jednoznačně ano. Ale s tím, že bibliogra-

fii jako takovou nenahradí, protože ta poskytuje informaci již vybranou, strukturovanou a komentovanou podle jednotného hlediska. Když mne třeba zajímá kritická recepce románu současného autora, a to mne zajímá nejméně jednou měsíčně, než jdu o příslušném díle mluvit do Českého rozhlasu, do pořadu Kritický klub, zadám příslušný dotaz do naší databáze České literární vědy a vrátí se mi deset relevantních záznamů, z nichž obvykle již díky popisu pochopím, jaké to kritické přijetí bylo. Když se pokusím dobrat téže odpovědi ve fulltextové databázi MediaSearch, vypadne na mne 150 nestruturovaných odkazů, z nichž padesát vede k jednotlivým mutacím regionálního Deníku.

Až bude naskenována a na internet vystavena poslední tištěná stránka na zeměkouli, nebude sice mezi námi a kulturním dědictvím lidstva existovat žádná prostorová bariéra, ovšem problém vyznat se v něm budeme mít stejný jako předtím. Stále budeme potřebovat mapu tohoto vědění, a bibliografie představuje první z nich.

☐ Na konferenci Knihovny současnosti 2010 se diskutovalo o tom, co je vlastně elektronická kniha. Je to specifická edice, nové vydání, nebo kopie tištěné knihy? ÚČL se zabýval digitalizací poezie 19. století. Jak vy jste k tomu přistupovali?

☐ Náš ústav publikuje to, čemu se teď říká elektronické knihy, už asi deset let, a to v nejrůznějších podobách. Máme na svém webu Edici E (čili: „elektronickou“), kde pro studenty i další zájemce vystavujeme v naskenované podobě nebo v PDF základní příručky k dějinám české literatury, antologie literárních textů a vědecké sborníky, které na našem pracovišti vznikly od 50. let 20. století dodnes. Je tam také třeba celý soubor díla F. X. Šaldy. Některé knihy, například sborníky ze studentských vědeckých konferencí, které každoročně pořádáme, publikujeme již výhradně elektronicky. V současnosti hledáme cesty, jak tyto naše publikace nabízet i prostřednictvím distributorů komerčních e-knih.

Náš vlastní malý „Kramerius“ se jmenuje Digitální archiv časopisů a nabízí všem uživatelům internetu naskenované literární a kulturní časopisy (<http://archiv.ucl.cas.cz>). Mimochodem, svým rozsahem je to šestá největší digitální knihovna v republice. A také druhá nejnavštěvovanější internetová služba našeho ústavu.

Dále jsme vytvořili a provozujeme Českou elektronickou knihovnu, v níž je zatím na adrese www.ceska-poezie.cz souborně reeditována všechna knižně vydaná česká poezie od almanachů Tháma a Puchmajera z konce 18. století po tvorbu básníků debutujících do konce první světové války – u těch jsou přitom zahrnuty i jejich sbírky vydané po roce 1918, takže databáze fakticky zasahuje až do poloviny 20. století (celkem je v aplikaci obsaženo 1700 knih). Česká elektronická knihovna se rodila od poloviny 90. let 20. století a byla inspirována prvními fulltextovými databázemi literárních památek ze Západu. Nešlo nám proto nikdy jen o prostou digitalizaci papírových knih a zveřejnění jejich „obrazu“ nebo „textu“ na internetu, ale také o jejich novou textovou úpravu, doplněnou vysvětlivkami, knihovědnými a editorskými komentáři. Tedy o reedici svého druhu.

To všechno doprovází nabídka netriviálních vyhledávacích a statistických nástrojů. Naše aplikace tak umožňuje například sestavovat si frekvenční slovníky sbírek či autorů, vyhledávat motivy nebo skupiny motivů ve sbírkách určitého období a tak podobně.

☐ Všechny informační zdroje, o kterých jste se zmínil, najde uživatel na webu ÚČL jako samostatné databáze. Neuvažujete o jejich propojení? Případně o zapojení dalších zdrojů a vytvoření portálu české literatury a literární vědy, jako je třeba oborová brána Umění a architektura?

☐ Odpověď zní ano, a to na obě otázky. Pokud jde o propojení, rád bych naše služby soustředil pod tři jednoduché rozcestníky. *Česká literární encyklopedie* by měla soustředit všechny naše digitalizované slovníky a umožnit zájemcům jednoduše vyhledávat osobnosti, díla, instituce a pojmy. *Česká elektronická knihovna* by soustředila přístup k našim e-knihám a fulltextovým databázím literárních památek. A *Česká literární bibliografie* by podobně zastřešila naše bibliografické zdroje. Všude bychom samozřejmě odkazovali i na zdroje jiných institucí, jako je Národní knihovna či Knihovna Národního muzea, a rovněž na zdroje soukromých badatelů. V České literární encyklopedii na *Slovník českých nakladatelství 1849–1949* našeho emeritního kolegy Aleše Zacha (www.slovník-nakladatelství.cz), v České elektronické knihovně na archiv naskenovaných exilových a samizdatových časo-

pisů projektu Scriptum (www.scriptum.cz), v České literární bibliografii na internetové soupisy sci-fi a populárních edic, pořizované sběrateli (www.bibliograf.cz), na soupisy Gruntorádovy knihovny Libri prohibiti (<http://libpro.cts.cuni.cz>) atp.

O něčem, jako je Oborová brána architektury a umění, můžeme asi uvažovat jen ve spolupráci s dalšími partnery a v lepších ekonomických časech. Již teď bych si ovšem velmi přál specializovanou „branku“ k české literatuře a literární vědě pro školní praxi. Aby každý student, který si potřebuje přečíst Máj, Nerudu, Březinu, nebyl odkázán na to, co někdo z jeho vrstevníků s chybami opsal a on namátkou vygoogloval, ale aby ho ta branka navedla na naši Českou elektronickou knihovnu a k seriózním informacím vůbec.

■ Knihovna ÚČL, myslím teď tu tradiční, je přístupná veřejnosti. Jakému okruhu čtenářů, kromě literárních vědců, je určena?

■ Všem, kdo českou literaturu studují nebo se o ni z nejrůznějších důvodů zajímají. Samozřejmě se v naší studovně setkáváme s teatrology, historiky nebo kunsthistoriky. Pak také se studenty, ačkoli těch k nám chodí čím dál méně – i když je jich do bakalářských programů na pražských vysokých školách přijímáno naopak čím dál více. Ale kdo bere studium vážně a píše bakalářku nebo diplomku z dějin české literatury, měl by k nám zavítat. Najde u nás všechn komfort, na který je zvyklý jinde, internet, fulltextové databáze vědeckých časopisů a tak podobně. Co nenabízíme, jsou absenční výpůjčky. U nás se knihy i časopisy studují pouze prezenčně, od 10 do 18 hodin každý pracovní den. Zato nemáme žádné vzdálené depozit

táře, všechny knihy jsou na místě a většina časopisů dokonce na regálech přímo ve studovně.

■ Ještě bych se vrátil k předmětu vašeho badatelského zájmu. Budou také rodokapsy a detektivky vycházet jako elektronické knihy? Anebo si uchovají tradiční podobu a v digitálním prostředí je nahradí jiné žánry?

■ Mám tušení, že čtečky elektronických knih a vznik e-knih jako „náplně“ do nich představují slepou vývojovou cestu, která se za chvíli vyčerpá. Pokaždé, když vznikne nové médium, chvíli se snaží napodobovat to staré. V dřevních dobách rozhlasu existovaly pokusy vysílat v něm tak, jako by šlo o klasické papírové noviny. To samé se mi zdá, že dělá Kindle, elektronická krabička, která napodobuje knihu a její distribuční a ekonomické modely.

Ale to je jen poznámka stranou. Všechny žánry, které až dosud obíhaly ve sféře populární komunikace, se po určitý čas budou prodávat ve formě e-knih. Mrkněme se na Amazon, pro Kindle nabízí 25 000 detektivek, 10 000 fantasy próz a 10 000 titulů science fiction; westerny už nám nějak zastaraly, takže je Amazon nenabízí jako samostatný žánr, ale jen v rámci beletrie.

Změny ale nastanou, vývoj literatury probíhá již po tisíce let v interakci s vývojem médií, každé médium nabízí literatuře určité možnosti a určité možnosti jí zase bere. Papírová kniha nebo její elektronická nápodoba má před sebou ještě velmi dlouhý život, ale literární kultura nebude už nikdy jen taková, jako byla, než přišel hypertext.

Děkuji za rozhovor.

JIŘÍ MIKA > mika@svkkl.cz

Ing. PAVEL JANÁČEK, Ph.D.

Vystudoval automatizované systémy řízení na VŠE Praha a postgraduálně dějiny české literatury na FF UK. Pracoval jako literární publicista a novinář (1990–1995 v kulturní rubrice *Lidových novin*), poté nastoupil do Ústavu pro českou literaturu AV ČR, kde působí až dosud, od loňského roku ve funkci ředitele. V letech 2003–2010 byl současně odborným asistentem na FF UK. Zabývá se dějinami české populární literatury, problematikou literárních institucí a soudobou literaturou. Knižně vydal historicko-bibliografickou příručku *Svět rodokapsu: komentovaný soupis sešitových románových edic 30. a 40. let 20. století* (s Michalem Jarešem, 2003) a monografii *Literární brak: operace vyloučení, operace nahrazení 1938–1951* (2004). Podílel se na *Dějínách české literatury 1945–1989* (4 svazky, 2007, 2008), redigoval kolektivní knihu „O slušnou odměnu bude pečováno...“: ekonomické souvislosti spisovatelské profese v české kultuře 19. a 20. století (s Tomášem Breněm, 2009).

DNES SE PŘEDSTAVUJE KARLOVARSKÝ KRAJ

Karlovarský kraj se prostírá v nejzápadnější části naší republiky. Na západě hraničí s německým Bavorskem a Saskem – tyto hranice tvoří víc než polovinu celkové délky hranic kraje, na východě sousedí s Ústeckým a jižně s Plzeňským krajem.

Po Praze a Libereckém kraji je Karlovarský třetím nejmenším v republice (zaujímá 4,2 % plochy ČR s rozlohou 3314 km²). Nacházejí se zde tři okresy: Karlovy Vary, Cheb a Sokolov. Kraj je členěn na 132 obcí, z nichž 37 má statut města.

Karlovarský kraj je typickým představitelem českého pohraničí se smíšeným národnostním osídlením. Poválečné dosídlování nahrazující až 80% úbytek původních obyvatel bylo spojeno především s rozvojem energetiky, těžbou uhlí, uranu a zánikem zemědělských usedlostí a průmyslových malovýrob. To přineslo i to, že převládala poptávka po nekvalifikované pracovní síle, hlavně v oblasti dolů.

Karlovarský kraj je krajem s nejmenším počtem obyvatel. (K 31. 12. 2008 žilo v obcích tohoto kraje 308 403 obyvatel, což představuje 2,9 % obyvatel ČR.) Nejlidnatějším okresem je okres karlovarský, nejméně lidí žije v okrese Cheb. Sidelní struktura regionu je různorodá. Pro větší část území je spíš typický vyšší počet menších obcí. Většina obyvatel žije ve městech, městské obyvatelstvo představuje přibližně 83 % z celkového počtu obyvatel. Současný demografický vývoj kraje je příznivý, o čemž svědčí i relativně mladé obyvatelstvo.

Počet kulturních a sportovních zařízení je v souvislosti s lázeňskou tradicí regionu velmi rozsáhlý, stejně tak i množství pravidelně se opakujících kulturních akcí. Je tu rovněž dostatečná nabídka kulturních zařízení a památkových zón. Na území kraje je 11 divadel, 26 kin a více než 60 muzeí a galerií a síť základních a několika specializovaných knihoven.

Regionální funkce v Karlovarském kraji

Krajská knihovna Karlovy Vary (KK KV) vznikla v roce 2002 z bývalé Okresní knihovny. Od roku 2005 sídlí v nové moderní budově (rekonstrukce bývalých kasáren). Poskytuje klasické knihovnicko-informační služby pro širokou veřejnost, zaměstnává 50 pracovníků.

Knihovna pracuje s knihovním systémem Aleph a eviduje necelých 300 000 dokumentů, dále pečuje o vzácný historický fond balneologické literatury, který čítá 3476 titulů. Nabízí rozsáhlý fond zvukových knih pro nevidomé. Službě knihovny využívá více než 10 000 uživatelů. V roce 2010 bylo vypůjčeno kolem 463 000 titulů. V knihovně je pro uživatele k dispozici půjčovna, dětské oddělení, A-klub (hudební oddělení), oddělení pro handica-

pované a informační středisko. Knihovna disponuje dvěma počítačovými učebnami, moderně vybaveným sálem s kapacitou až 150 osob. Součástí knihovny je pobočka na Lidické ulici v Karlových Varech. Vedle knihovny je příjemné dětské hřiště pro malé děti. Knihovna je na Facebooku, má vlastní webové stránky (www.knihovna.kvary.cz).

V kraji je celkem 121 knihoven: krajská knihovna, 12 profesionálních, 42 neprofesionálních v okrese Karlovy Vary; 10 profesionálních (včetně pověřené knihovny), 24 neprofesionálních v okrese Cheb; 12 profesionálních (včetně pověřené knihovny), 21 neprofesionálních v okrese Sokolov.

V současné době výkon regionálních funkcí (RF) v Karlovarském kraji zabezpečuje KK KV a pově-

řené knihovny. Počátek plnění RF je spojen s již zmíněnou transformací Okresní knihovny Karlovy Vary na Krajskou knihovnu Karlovy Vary, která se uskutečnila k 1. 5. 2002. Od 1. 7. 2002 byl zahájen nákup a zpracování výměnného fondu pro neprofesionální knihovny na základě *Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven*. V této době ještě krajská knihovna nakupovala a zpracovávala knihovní fond pro sedm profesionálních knihoven okresu Karlovy Vary, a to do roku 2004, kdy jich zbylo jen šest, v roce 2005 tři a od roku 2006 si všechny profesionální knihovny tuto činnost zajišťují samy.

V lednu 2004 bylo sloučením bývalých osmi střediskových knihoven v okrese Karlovy Vary resp. neprofesionálních knihoven těchto středisek vytvořeno Středisko regionálních služeb, které zajišťovalo cirkulaci výměnného knihovního fondu pro neprofesionálních knihovně, shromažďovalo statistiku, provádělo revize a aktualizace knihovního fondu, poskytovalo metodickou pomoc knihovnickům apod.

Činnost tohoto detašovaného pracoviště navazovala na osvědčený střediskový systém, kde ve výměnných souborech cirkuloval veškerý knihovní fond, tedy i ten, který byl pořízený za finanční prostředky zřizovatele. Práce na sjednocení fondu ale byla od samého počátku náročná – převzatý knihovní fond (asi 100 000 k. j.) byl sice částečně zapsán ve stejném automatizovaném knihovním systému (Lanius), ale kvalita záznamů byla různá, někdy šlo jen o pár základních popisných údajů, takže bylo nutné provádět revizi všech záznamů a zároveň doplňování chybějících. Tato činnost prakticky probíhá do současnosti, nyní již v systému Clavius Reks. Předpokládáme, že do jednoho až dvou let, budou-li podmínky (finance) pro výkon RF minimálně stejné jako dosud (od roku 2011 má KK KV na výkon RF 1 800 000 Kč, což je nejmenší částka od roku 2002), bude kompletní revize všech záznamů dokončena.

Po přestěhování krajské knihovny do nově zrekonstruovaných prostor na konci roku 2005 se přestěhovalo i Středisko regionálních služeb, nově s názvem Oddělení služeb knihovně. Je součástí Oddělení regionálních služeb, kam patří ještě vzdělávací centrum, společenský sál a Informační středisko Karlovarského kraje.

Situace v dalších okresech byla poněkud odlišná. Knihovny pověřenými výkonem RF byly Okres-

ní knihovna v Chebu a Okresní knihovna Sokolov, které se od 1. 1. 2003 staly knihovny městskými. Finanční prostředky na RF pro tyto knihovny jsou od roku 2005 ve formě dotace poskytovány Karlovarským krajem. Je potěšující, že rozpočet na RF pověřených knihoven se – na rozdíl od krajské knihovny – pro rok 2011 zvýšil o 10 % (v letech 2009 a 2010 byl totiž o 10 % snížen).

(Více o regionálních funkcích v těchto pověřených knihovnách najdete v samostatných článcích.)

Pro regionální služby v Karlovarském kraji je charakteristický intenzivní individuální přístup, který je možný s ohledem na relativně malý počet knihoven. Se všemi základními knihovny resp. jejich zřizovateli byly uzavřeny smlouvy na poskytování RF (kromě Městské knihovny Mariánské Lázně, které jsou přesto poskytovány běžné metodické služby), a to od roku 2007 na dobu neurčitou.

Výrazným posunem ve zkvalitňování regionálních služeb knihovně, ale především služeb obyvatelům Karlovarského kraje, bylo zavedení regionálních automatizovaných knihovních systémů (AKS). Jejich počátek byl v roce 2006 v Městské knihovně Sokolov (Clavius Reks), dnes je tento systém používán také krajskou knihovnou, ale jen pro výměnný fond (v KK AKS Aleph). Protože Městská knihovna v Chebu, jako pověřená knihovna, má knihovní systém KpWin SQL, pro neprofesionální knihovny byl pořízen také regionální systém KpWin.

Knihovní fond všech knihoven je v současnosti zpracován v AKS, všechny operace spojené s tvorbou a evidencí výměnných souborů probíhají automatizovaně. Plně automatizováno (rozumí se, že knihovny pracují s automatizovaným výpůjčním protokolem) je v okrese Karlovy Vary devět knihoven, v okrese Cheb jedenáct a v okrese Sokolov rovněž devět knihoven.

Výměnný fond krajské knihovny byl v roce 2010 doplněn o 2395 svazků nakoupených za příspěvek obcí, který činil 395 700 Kč a o 2067 svazků nakoupených z rozpočtu na RF ve výši 376 000 Kč. Celkem byl výměnný fond pro neprofesionální knihovny v okrese Karlovy Vary doplněn v roce 2010 o 4462 svazků za 771 700 Kč. Jedné obci bylo průměrně zakoupeno a zpracováno 63 svazků. Výměnný fond určený k cirkulaci čítal ke konci roku 2010 celkem 84 703 k. j.

V minulém roce bylo rozvezeno čtyřiceti dvěma knihovněm karlovarského okresu 245 souborů s 14 307 svazky. Obce dostaly šest souborů knih (v průměru 58 sv. v jednom souboru) a celkem za rok jedna knihovna průměrně 340 svazků.

PROJEKTY REALIZOVANÉ V RÁMCI KRAJE

Léta 2005 až 2008 resp. 2010, kdy končila doba udržitelnosti jednoho z projektů, přinesla dva velké projekty, které čerpaly finance z evropských fondů.

Prvním byl projekt *Informační a komunikační technologie pro veřejnost Karlovarského kraje* (finance SROP, státní rozpočet, spoluúčast zřizovatele). Jeho cílem bylo vybavit potřebnou počítačovou technikou pokud možno všechny knihovny v kraji tak, aby mohly poskytovat veřejný přístup k internetu. K partnerství v projektu se přihlásilo 46 subjektů – knihoven či obcí zřizujících knihovnu – a počítačovou technikou bylo vybaveno celkem 47 knihoven. Z toho 22 pracovišť s internetem bylo zcela nově vytvořeno. Zároveň byla vybavena počítačovou technikou také právě otevřená krajská knihovna.

V září 2010 skončila pětiletá doba udržitelnosti projektu. Rozhodnutím Rady a Zastupitelstva Karlovarského kraje dochází v současné době k převodu počítačové techniky získané z projektu na partnery formou daru.

Dalším projektem bylo *Vzdělávání knihovníků Karlovarského kraje v letech 2006–2008*, který čerpal finance z ESF a jehož cílem bylo zvýšení kvalifikace knihovníků v kraji v rámci celoživotního vzdělávání. Projekt měl čtyři vzdělávací moduly (kurz odborného knihovnického vzdělávání – 11 seminářů, IT vzdělávání s možností získat certifikát ECDL start, jazykové vzdělávání, kurz komunikačních dovedností – 5 seminářů). Tohoto vzdělávání se zúčastnilo 121 knihovníků, z nichž někteří navštívili několik kurzů, takže nakonec bylo evidováno 169 absolventů.

Projekt byl knihovny hodnocen kladně, a proto se KK KV snažila připravit další vzdělávání. Na základě nové analýzy zájmu s výstupem témat, která by knihovny v kraji zajímala, připravila další projekt. Proti očekávání však nebyla nalezena vhodná grantová výzva a přes pokusy získat finance ještě z jiných zdrojů, se bohužel nepodařilo tento pokračující vzdělávací program realizovat.

Vzdělávání pro knihovníky kraje je financováno z mnoha zdrojů, a to i ve spolupráci s regionálním Svazem knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). V rámci RF je vzdělávání zaměřeno na odborné knihovnické vzdělávání, jako např. katalogizace různých dokumentů, práce s AKS a jeho moduly apod.

Ve spolupráci se SKIP byly uskutečněny semináře *Americká literatura, její kořeny a současnost* a *Africká literatura psaná anglicky*. Stejně úspěšný byl i seminář *Literatura ve filmu*. Chystané jsou přednášky *Dětská literatura a Marketing v knihovně*.

Každoročně KK KV zpracovává projekt počítačového vzdělávání, který je financován z grantového programu MK ČR VISK 2. Pro rok 2011 byla připravena zajímavá skladba modulů, které by měly sloužit k osvojení praktických dovedností knihovníků při práci s redakčními systémy, grafickými programy, při on-line komunikaci a práci se sociálními sítěmi. Tento výběr byl zvolen proto, že knihovníci v menších knihovněch zpravidla vykonávají široké spektrum činností, kterým se ve větších knihovněch věnují specialisté. Brali jsme také do úvahy vysoké pořizovací náklady speciálních software a hodláme školit na volně dostupných programech, které si budou moci frekventanti kurzů snadno stáhnout a pracovat s nimi.

Metodická práce v celém kraji je koordinovaná, metodicky úzce spolupracují, ve většině případů se dobře znají s knihovny profesionálních i neprofesionálních knihoven. Zvláště komunikaci s dobrovolnými knihovny je věnována velká péče. Ostatně s ohledem na rozšíření regionálních automatizovaných systémů by to ani jinak nebylo možné.

SPOLUPRÁCE S DOBROVOLNÝMI KNIHOVNÍKY – DOTAZNÍK

Abychom mohli dále zkvalitňovat pomoc dobrovolným knihovnicům, zpracovali jsme pro ně dotazník, jehož analýza měla odhalit silná a slabá místa naší metodické práce v rámci celého kraje. Bylo osloveno 88 knihovnic a knihovníků, téměř tři čtvrtiny z nich odpověděly.

Dotazník byl rozdělen do několika tematických bloků (metodická činnost, projekty, statistika, výměnné soubory atd.). Jeho vyhodnocení ukázalo například, že neúčinnější způsob metodického pů-

Foto archiv knihovny

sobení je stále osobní jednání (nebo alespoň telefonické), přestože většina knihovníků již komunikuje prostřednictvím e-mailové pošty. Z tohoto důvodu jsou plánovány návštěvy v knihovnách také v pozdních odpoledních hodinách (v případě, že se jinak nelze s knihovníkem setkat, tedy v konkrétně vytipovaných případech).

Ochota vzdělávat se je značná (téměř 70 % dotázaných), problémem je však mnohdy velká vzdálenost do knihovny, v níž je školení, a špatná dopravní obslužnost, zvláště pak v odpoledních hodinách a v sobotu, kdy je nejhodnější kurz uskutečnit, protože pracující knihovníci nemohou být uvolňováni ze zaměstnání.

Zajímavé je, že navzdory „dotazníkovému zájmu“, jsme měli např. problém naplnit kurzy počítačového vzdělávání, a to i přesto, že čas konání byl volen podle možností frekventantů a kurzy probíhaly v KK KV i pověřených knihovnách, aby byla dostupnost co nejoptimálnější.

S výměnnými soubory vyjádřili knihovníci většinou spokojenost, a to jak s jejich četností (v Karlovarském kraji je rozvezeno do každé knihovny pět souborů ročně s průměrným počtem 230 svazků), tak s jejich skladbou. Snaha o to, aby částka vynaložená zřizovatelem knihovny na nákup knihovního fondu se rovnala částce určené na nákup výměnného fondu z prostředků na RF, byla úspěšná v okrese Karlovy Vary, v okresech Cheb a Sokolov je spoluúčast zřizovatelů menší.

Revize v knihovnách provádějí metodici, což knihovníci i jejich zřizovatelé kvitují s povděkem. Ostatně nyní, když jak KK KV, tak pověřené knihovny pracují s AKS, se revize podstatně zjednodušily a samozřejmě také zkrátily.

Servis AKS, jak už z podstaty jeho fungování vyplývá, je zabezpečen KK KV a pověřenými knihovnamí. Zřizovatelé knihoven v některých případech platili licenci výpůjčního protokolu a platí servisní

poplatky poskytovateli software. Servis ze strany KK KV a pověřených knihoven je zdarma.

Dotazník pro dobrovolné knihovníky nás podnítil uspořádat setkání metodiků s knihovnými neprofesionálních knihoven kraje, kde jsme hovořili o regionálních funkcích, vysvětlili pojmy a zabývali se problémy, které knihovníci při své práci řeší. Někteří knihovníci představili svoji knihovnu a její aktivity. V poslední části setkání měli účastníci možnost vyrobit si pod vedením naší kreativní kolegyně vánoční výzdobu pro svoji knihovnu, ale i domov. Setkání se zúčastnilo 13 knihovníků a protože byli spokojeni, hodláme v pořádání podobných akcí alespoň jednou ročně pokračovat.

O besedách pro speciální školy s Jitkou Tichou, vedoucí oddělení pro handicapované:

Spolupráce s třídami pro děti s postižením vznikla asi před deseti lety (děti mají většinou lehké a středně těžké mentální postižení, některé v kombinaci s tělesným). Připravovala jsem pro ně besedy o ilustrátorech, spisovatelích, o knížkách pro děti. Nakoupila jsem z grantu CD-ROMy s výukovými programy, s nimiž děti v knihovně pracovaly. Děti se rozvíjely, postupně jsme přešli k práci s naučnými knížkami a nyní využívám nejvíce cvičení na trénování paměti. Cvičíme hlavně pozornost, soustředění a asociační myšlení. Používám k tomu např. procházení bludištěm, hledání rozdílů mezi obrázky, doplňování známých dvojic, různých cvičení je velká řada. Sluchovou paměť rozvíjíme poznáváním zvuků z CD, čicháme různé známé vůně. Děti rády rozeznávají optické iluze. Různá cvičení jsme dělali s přírodninami z hmatové sbírky v oddělení pro nevidomé. Návštěvu zakončíme v dětském oddělení, kde si děti a paní učitelky vyberou knížky, které pak čtou společně ve škole.

V průběhu let se přidaly praktická škola a Speciální pedagogické centrum Stará Role, přicházejí podle možností asi třikrát v průběhu školního roku. Při poslední návštěvě si děti v knihovně prohlédly výstavy (Afrika, výtvarné práce studentů gymnázia), pracovaly na sestavování porcelánové dráhy pro kuličky a na závěr jsme procvičovali na obrázcích jazykové schopnosti. „Děti“ (některým je i 20 let) to baví a při poslední návštěvě se učitel vyjádřil, že strávili smysluplné dopoledne (<http://www.knihovna.kvary.cz/cs/pro-navstevniky/knihovna/oddeleni-pro-handicapovane/>).

V soutěži Knihovna roku 2009 získala Zvláštní ocenění a diplom Městská knihovna Březová, vedená Jaroslavou Remetovou:

Město Březová (okres Sokolov) má necelé tři tisíce obyvatel. Knihovna disponuje fondem kolem 32 000 svazků a ročně ji navštíví přes 5000 návštěvníků, kteří si půjčí téměř 35 000 dokumentů.

Knihovna plní funkci živého kulturního centra obce. Má rozsáhlý aktuální fond knih a časopisů, velké a velmi pěkně vybavené prostory. Skvěle

spolupracuje se školami v obci a připravuje řadu zajímavých aktivit i pro dospělé čtenáře. Vynikající je spolupráce s vedením obce, na jejichž projektech se knihovna podílí. Obec knihovnu velkoryse podporuje a plánuje její další rozvoj. Knihovna se zapojuje i do velkých celostátních knihovnických aktivit, které zprostředkovává občanům obce (<http://mu-brezova.cz/brezova/mestska-knihovna/>).

JITKA SVOBODOVÁ > svobodova@knihovnavk.cz

REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI

Regionální funkce na Sokolovsku

V okrese Sokolov žije 95 089 obyvatel. Funkci pověřené knihovny plní Městská knihovna Sokolov, která metodicky řídí 11 profesionálních a 21 neprofesionálních veřejných knihoven.

V současné době nakupuje výměnný fond pro všechny neprofesionální knihovny a fond z prostředků obcí pro 18 neprofesionálních knihoven. Ovšem ne vždy to tak bylo, dosáhnout tohoto stavu stálo mnoho úsilí.

V roce 2004 fungovaly na Sokolovsku tzv. střediskové knihovny (profesionální), které se staraly o několik obecních knihoven (neprofesionálních). Snahou MěK Sokolov bylo sjednotit služby pod jednu, a to sokolovskou městskou knihovnu. To se také, ať už převodem nebo zkatologizováním fondu, povedlo. Tři obecní knihovny si fond nakupují samy. V budoucnu se počítá s tím, že i těmto třem knihovnám bude fond nakupovat MěK Sokolov. Tento krok jsme viděli a pořad vidíme jako důležitý pro již probíhající automatizaci knihoven.

Všechny profesionální knihovny na Sokolovsku využívají automatizovaný knihovní systém Clavius, proto bylo předem rozhodnuto, že pro neprofesionální knihovny budeme volit stejný knihovní systém. Firmou Lanius nám byl představen Clavius REKS. Již v roce 2006 MěK Sokolov z rozpočtu na RF zakoupila první čtyři licence a začala s katalogizací původního fondu. V roce 2007 MěK Sokolov – oddělení regionálních funkcí podalo první žádost o poskytnutí dotace z programu VISK 3 na nákup regionálního systému REKS – modul katalogizace – pro zbývajících 17 neprofesionálních knihoven.

Dotaci ve výši 94 010 Kč jsme získali a fondy knihoven převedli do tohoto systému. Spoluúčast byla hrazena z rozpočtu na RF. V roce 2009 jsme získali dotaci v celkové výši 202 727 Kč na navazující projekt *Automatizovaný regionální knihovní systém REKS – 2. etapa* a začali s automatizací knihoven. V současné době je na Sokolovsku automatizováno devět neprofesionálních knihoven a další přibývají.

Musím konstatovat, že zřizovatelé neprofesionálních knihoven na Sokolovsku jsou knihovnám nakloněni, což se projevuje na nových prostorách pro knihovny a na finančních prostředcích, které vynakládají na nákup knihovního fondu. Důsledkem tohoto kladného přístupu je mimo jiné i to, že se ze dvou neprofesionálních knihoven staly knihovny profesionální.

Posledním bodem, který bych ráda zmínila, je každoroční pořádání akce *Setkání knihovníků na Sokolovsku*. Jedná se o neformální setkání knihovníků jak z profesionálních, tak z neprofesionálních knihoven. Všechny ostatní akce, které se pro knihovníky pořádají, jsou s určitým zaměřením. Například kolegyně z dětského oddělení z profesionální knihovny nemá možnost poznat kolegyni z neprofesionální knihovny, přitom jejich práce je velice podobná. I když toto setkání nemá žádný oficiální program a jde pouze o posezení nad kávou, odcházejí knihovnice obohaceny o tak potřebné vzájemné rady a zkušenosti. Akce je mezi knihovnicemi velice oblíbená a kladně hodnocena.

JITKA PAŘILOVÁ > parilova@mksokolov.cz

Představení Městské knihovny Sokolov

Městská knihovna Sokolov je největší knihovnou na území bývalého okresu Sokolov. Poskytuje služby veřejnosti v pěti odděleních: pro dospělé čtenáře, ve studovně, čítárně, zvukové knihovně a v oddělení pro děti a mládež. Sídlí společně s muzeem v sokolovském zámku. Má celkem 3372 registrovaných čtenářů, kteří si v loňském roce půjčili 134 366 knihovních jednotek.

Kromě poskytování tradičních výpůjčních služeb pořádáme celou řadu kulturních a vzdělávacích akcí pro všechny věkové skupiny uživatelů. V roce 2010 je navštívilo 11 550 lidí. O některých akcích bych se chtěla zmínit blíže.

Pro děti

Snažíme se získat čtenáře již mezi dětmi v mateřských školách, které pravidelně na podzim zveme na akce, na nichž děti seznamujeme s knihovnou. Máme zde přichystané různé soutěže o ceny. Pro všechny děti pořádáme každý měsíc výtvarnou dílnu *Vyrábění pro šikulky*, kde si mohou např. uplést velikonoční pomlázky, vyrobit vánoční dárečky... Na jaře a v létě se děti mohou zúčastnit akcí na nádvoří zámku, jako je např. *Rej strašidel a čarodějnic*, *Dětské odpoledne ke Dni dětí* nebo *Radní čtou dětem pohádku*, kde také vyhledáváme nejlepší čtenáře.

Pro dospělé

Pro širokou veřejnost pořádáme pravidelně každé první úterý v měsíci přednášky a besedy. Vždy v první polovině roku máme regionální blok přednášek, kdy známé osobnosti z našeho okolí povídají o různých regionálních tématech (např. o historii, přírodních zajímavostech, architektuře, památkách...). Dále k nám zveme spisovatele, cestovatele a další osobnosti z oblasti kultury.

Pro seniory a handicapované

Pro zájemce ze skupiny zdravotně handicapovaných občanů pořádáme jednou měsíčně rozvoz knih. Spolupracujeme také s pečovatelským domem, kam chodíme každé dva týdny z knih předčítat. Pro nevidomé a slabozraké pořádáme ve spolupráci s místní pobočkou Sjednocené organizace

Foto archiv knihovny

nevidomých a slabozrakých, Týflocentrem a výrobním družstvem nevidomých Spektra Praha výstavy kompenzačních pomůcek. Pro veřejnost i pro školy realizujeme přednášky o životě lidí se zrakovým handicapem.

Dámský klub

V září loňského roku jsme zahájili činnost Dámského klubu. Každou poslední středu v měsíci se přihlášené členky scházejí v kulturním sále knihovny posedět a popovídat si. Na každou schůzku zveme také hosta, který s námi beseduje na téma, kterým se zabývá. Inspiraci jsme získali v Dámském klubu při Americkém centru v Praze, jehož ředitelem je Miroslav Konvalina. Ten také v září činnost našeho klubu slavnostně zahájil.

Kreativní semináře

Tato akce byla původně určena pro skupinu *náctiletých*, ale postupně se rozšířila pro všechny zájemce. Jedná se o víkendové semináře zaměřené vždy na jednu kreativní oblast – měli jsme již např. výtvarné semináře, dále semináře zaměřené na tvůrčí psaní, žurnalistiku, grafologii, hudbu, plánujeme seminář rychločtení.

Spolupráce s gymnáziem

V loňském roce jsme uskutečnili společný projekt s místním gymnáziem. Studenti napsali a ilustrovali pohádky pro děti, které jsme vydali v knižní podobě. Knihy jsme pak rozdali dětem při akcích knihovny.

Multikulturní festivaly

Protože pořádáme přednášky a besedy o jednotlivých zemích světa, napadlo nás udělat akci, která by trvala několik dní a při níž by se zájemci seznámili s danou zemí nebo kontinentem komplexněji (např. s přírodou, památkami, historií, kuchyní, hudbou, tancem...). Tak vznikl projekt festivalů, při kterých se již účastníci dověděli o Africe, Jižní a Severní Americe (tady se nám dokonce podařil zápis do České knihy rekordů v počtu indiánů na jednom místě) a Indii. Hlavním dnem je vždy některá sobota v květnu, kdy celý den na nádvoří zámku probíhají soutěže, workshopy, hudební a taneční vystoupení představující kulturu příslušného kontinentu nebo země.

Zahraniční spolupráce

Již několik let spolupracujeme s knihovnou v partnerském městě – v německém Schwandorfu. Vy-

Multikulturní festival – MK Sokolov

dali jsme společně několik dvojjazyčných sborníků povídek sokolovských a schwandorfských autorů, které byly přeloženy vždy do opačného jazyka.

DANIELA DROBEČKOVÁ > drobeckova@mksokolov.cz

Z neprofesionální knihovny se stala profesionální

Rok 2006 byl pro naši malou **Obecní knihovnu Lomnice**, nacházející se v obci s 1200 obyvateli, přelomový. Přestěhovala se do nově postavené budovy obecního úřadu a z původních dvou hodin týdně byla pro veřejnost otevřena dvě hodiny denně. Nová knihovna přilákala nečekané množství nových čtenářů a návštěvníků, proto byly dvě hodiny denně pro veřejnost brzy nedostačující. Otevírací doba byla několikrát navyšována a prostory knihovny byly dokonce stavebními úpravami rozšířeny o další místnost. Nyní je knihovna otevřena pro veřejnost 25 hodin týdně a zaměstnává profesionální knihovnici na celý úvazek.

Nová moderní knihovna se nachází ve středu obce, poblíž zastávky MHD. Splňuje všechny požadavky moderní doby, jako je např. bezbariérový vstup do budovy (včetně bezbariérového WC). Knihovna je plně automatizovaná a má své internetové stránky. Uživatelé knihovny mají k dispozici čtyři internetové stanice, elektronický katalog knihovního fondu a čtenářské konto mohou prohlížet také on-line. V knihovně funguje meziknihovní

výpůjční služba i rezervace knih, donášku knih hendikepovaným čtenářům do domu vítají hlavně senioři.

Služeb knihovny využívají všechny věkové skupiny, nejvíce však děti. Pro mnohé z nich se knihovna stala místem trávení volného času během školního roku, ale i v době prázdnin. Knihovna úzce spolupracuje s blízkou mateřskou i základní školou. Pořádá besedy, soutěže, divadelní představení, výtvarné dílny a programy pro děti – z mnoha zmíním každoroční účast na *Hrách bez hranic aneb Knihovnice dětem* pořádaných Klubem dětských knihoven při SKIP Karlovarského kraje.

V roce 2008 získala obec Lomnice ocenění Obec roku a zároveň bylo knihovně uděleno ocenění Knihovna roku Karlovarského kraje. Ocenění si velmi vážíme a chápeme jej jako výzvu do další práce, ale nejvyšším oceněním je vysoká návštěvnost a neutuchající zájem občanů naší malé obce o knihovnu.

JIŘINA NĚMEČKOVÁ > knihovna@obeclovnice.cz

Regionální funkce v chebském regionu

K 31. 12. 2010 bylo v chebském regionu **10 profesionálních knihoven**, z toho jedna pověřená regionální funkcí (Městská knihovna v Chebu) a **24 neprofesionálních obecních knihoven**. Vztahy mezi nimi a pověřenou knihovnou fungují na základě smluv o poskytování regionálních služeb (pouze Městská knihovna Mariánské Lázně smlouvu neuzavřela). Okres Cheb patří rozlohou k menším okresům s nižším počtem obyvatel. Z tohoto důvodu vykonává střediskovou funkci pouze jedna knihovna.

V minulosti v tomto okrese žily různé národnostní menšiny, v dnešní době tvoří silnou součást vietnamská komunita.

Profesionální knihovny: Městská knihovna v Chebu (pověřená RF) • Městská knihovna Aš • Městská knihovna Františkovy Lázně • Obecní knihovna Hazlov • Městská knihovna Hranice • Městská knihovna Lázně Kynžvart • Městská knihovna Luby • Městská knihovna Mariánské Lázně • Městská knihovna Plesná • Městská knihovna Skalná.

Kromě Aše, Františkových Lázní a Mariánských Lázní se jedná o menší města s počtem obyvatel kolem 2000. Vlastní webové stránky má osm z deseti knihoven, čtyři knihovny jsou členy SKIP.

Pověřená knihovna směřuje metodickou pomocí do oblasti poradenství a konzultační činnosti, pomáhá zpracovávat a zpracovává roční statistiku, nabízí a organizuje vzdělávání knihovníků a na vyžádání pomáhá při revizi a aktualizaci fondů.

Všechny mimochebské profesionální knihovny jsou plně automatizovány (Clavius). Jako organizační složky (až na malé výjimky) nemají výrazné problémy ani se zřizovateli ani s financováním. Jejich umístění a vybavení je většinou standardní. Stěhování do nově rekonstruovaných prostor a slavnostní otevření proběhlo v Aši (9. 3. 2011) a velmi pěkné umístění má od roku 2009 Městská knihovna ve Františkových Lázních, pro kterou se zrekonstruovala budova bývalé mateřské školy.

Knihovny přispívají k rozvoji kulturního a společenského života, zapojují se do organizování společenských akcí v místě, většina se podílí na vydá-

vání místních zpravodajů, působí jako informační centra, některé se zapojují do soutěže *Vesnice roku*. Celostátní akce, jako je *Týden knihoven*, *Noc s Andersensem* apod., jsou každoroční samozřejmostí. Určitě za zmínku stojí velmi profesionální a pro návštěvníky knihovny (včetně lázeňských hostů) populární akce Městské knihovny ve Františkových Lázních. V roce 2006 zde vznikl *Čtenářský klub*, který pořádá zajímavá setkání s osobnostmi města i regionu působícími v oblasti architektury, historie, literatury, sportu aj. Přednášky orientované na národopis bývají spojené s gastronomickou prezentací (např. indická a vietnamská jídla připravují pracovníci knihovny). Další zajímavou akcí byl cyklus *Cesty s dětmi za pověstmi*, který byl ukončen velkým výletem po Karlovarském kraji. Tento cyklus nahrazoval podobnou akcí z minulých let – *Cesty za Goethem*. Děti navštěvovaly místa regionu, kudy Goethe prošel. Závěr se konal v německém Výmaru. Tato akce byla mezi dětmi tak populární, že přivedla do knihovny i jejich rodiče.

Neprofesionální knihovny: Dolní Žandov, Drmoul, Křižovatka, Libá, Lipová, Milhostov, Milíkov, Mnichov, Nebanice, Nový Kostel, Odrava, Ovesné Kladruby, Podlesí, Rájov, Stará Voda, Trstěnice, Třebeň, Tři Sekery, Tuřany, Valy, Velká Hleďsebe, Vlkovice, Vojtanov, Zádub.

Kromě metodické a konzultační činnosti, zpracovávání roční statistiky, vzdělávání knihovníků a provádění revizí fondu zajišťuje středisková knihovna nákup a zpracování fondu a tvorbu souborů knih. Vzhledem ke snížení krajské dotace na zajištění RF v posledních dvou letech bylo nutné přejít k elektronickému nákupu s co nejvyšším rabatem. Oslovovány jsou i zřizovatelé neprofesionálních knihoven se žádostí o příspěvek na nákup knih. V roce 2010 se smluvně zavázalo 18 obcí a výše příspěvků činila celkem 70 000 Kč. Na nákup knihovního fondu z prostředků krajské dotace se vyčlenilo 120 000 Kč. Připraveno a rozvezeno bylo 90 sborů, které obsahovaly 2398 svazků knih. Knihovny se naučily také ve větší míře využívat meziknihovní výpůjční službu (MVS).

Z 24 knihoven je automatizováno 11. Deset z nich používá systém se serverovou podporou stejný jako pověřená knihovna (KpWin), jedna knihovna má Clavius. V roce 2011 je v plánu automatizace dalších pěti knihoven opět za podpory VISK 3. Cílem je do roku 2012 automatizace celého střediska. Knihovní fond je zpracovaný a na automatizaci dalších knihoven připravený.

Deset neprofesionálních knihoven má vlastní webové stránky (královéhradecká šablona) a připravují se další. Pracujeme na fotodokumentaci všech knihoven, která bude využita na webových stránkách. Většina knihoven má odpovídající umístění a vybavení, všude je k dispozici veřejný internet. V roce 2010 získala nové prostory Obecní knihovna v Dolním Žandově a ve Staré Vodě.

Zavádění moderních technologií do knihoven je v dnešní době určitě přínosné. Vyžaduje však nejen finanční prostředky, ale i fyzické a duševní síly. V uplynulých třech letech bylo nutné svěřit knihovní fond, vytrdit ho a zpracovat, případně

přebalit a spravit. Ve většině případů se v tomto mezidobí jednalo se zřizovateli o úpravě prostor nebo vymalování knihoven. Pracovnice regionálního oddělení se někde podílely i na úklidu, aby se knihy vracely do „čistého“. Ani jednání s obcemi o výhodách automatizace nebyla vždy jednoduchá. Regionální oddělení připravovalo pro obce žádosti o granty a předkládalo jim je pouze ke schválení a k podpisu. Následovala instalace počítačů a software a v konečné fázi seznámení neprofesionálních knihovníků s programem a samotným používáním, což pro některé nebylo jednoduché. Pro metodika to znamenalo stále se do těchto knihoven vracet a vysvětlovat, často i večer, kdy se v knihovnách půjčovalo. Znovu se ale ověřila stará zkušenost: pokud chceme něčeho dosáhnout, stále platí slušnost, vstřícnost, vytváření osobních vztahů, někdy i úpornost a v každém případě dodržení daného slibu jak v jednání s knihovníkem, tak se zřizovatelem.

MILOSLAVA KUBEŠOVÁ

► Miloslava.Kubesova@knih-cheb.cz

Představení Městské knihovny v Chebu

Knihovna je příspěvkovou organizací zřizovanou Městem Cheb. Je umístěna ve dvou budovách v ulici Obrněné brigády. Díky automatizaci jsou budovy propojeny (internet, počítačový program KpWin SQL), to zlepšuje práci knihovníků i informovanost uživatelů.

O dobré práci knihovny a zájmu občanů o její služby svědčí i číselné ukazatele za rok 2010:

- 3940 registrovaných uživatelů,
- 65 000 fyzických návštěv,
- 246 000 výpůjček,
- 282 akcí.

Aktivní je především **oddělení pro děti**. Zapojuje se do celostátních aktivit, jako je např. *Noc s Andersensem*, *Týden knihoven*, ale pracovníci sami vymýšlejí a připravují množství akcí (besedy, soutěže apod.), chodí na ně jednotlivci, třídy, družiny, děti z Domova dětí a mládeže v Chebu. Byla navázána i spolupráce s německými dětmi ve Waldsassenu a proběhla jejich oboustranná návštěva v Chebu i v Německu. Úspěch má *Kutílek* – každý měsíc vyrábějí děti z různých materiálů hezký vý-

robek pro sebe nebo pro maminku. V červnu přitahuje zájem *pasování prvňáčků* na čtenáře knihovny, účastní se všechny první třídy ze všech škol. Ohlas má i maňáskové divadlo, pracovníci hrají upravené nebo vlastní pohádky a pověsti, vyrábí si maňásky i scénu.

V **oddělení pro dospělé** plní řadu let dobrou službu jeho úsek *zvuková knihovna*, kde se nevidomým a slabozrakým uživatelům půjčují CD s nahrávkami literárními díly. Pracovnice dochází půjčovat knihy i do tří domovů pro seniory, které v Chebu jsou. Imobilním občanům se po dohodě dovážejí knihy do bytu.

Kromě lekcí informační výchovy pro střední školy se koná řada přednášek a besed v podvečerních hodinách. Využívá se zde spolupráce s Česko-čínskou a česko-vietnamskou společností, fungující na místní vysoké škole. Přijíždějí lektori s přednáškami o různých asijských kulturách a životě v těchto zemích. Zájem je také o témata z historie města, jeho institucí i zajímavých osobnostech.

Úzkou spolupráci má knihovna s *Mediálním centrem*, to je kroužek mladých lidí, kteří se seznamují s činností médií, učí se být redaktory a fotografy. Vydávají pro knihovnu občasník *Knihoviny*, pořádají zde své akce.

K zlepšení prostředí i práce pomohla v posledních dvou letech rozsáhlá rekonstrukce půjčovny pro dospělé a studovny. Kromě řemeslných úprav byla obě oddělení vybavena novým nábytkem a počítači.

V roce 2011 si připomíná chebská knihovna 100 let své existence. Přesně 12. února 1911 byla totiž ve městě otevřena *Dominik Kreuzinger's Volksbibliothek*, veřejná městská knihovna postavená z peněz z odkazu chebského podnikatele.

BOHUSLAVA KOJANOVÁ

> bohuslava.kojanova@knih-cheb.cz

ROZHOVOR

s PhDr. DANOU KALINOVOU, ředitelkou společnosti Svět knihy

SVĚT KNIHY PRAHA 2011 – ARABSKÝ SVĚT A MODERNÍ TECHNOLOGIE

Do začátku 17. mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha 2011 nezbyvá moc času, proběhne od 12. do 15. května 2011 na pražském Výstavišti v Holešovicích. Jeho čestným hostem bude Království Saúdské Arábie a hlavním tématem představení literatury arabského světa, který se v posledních týdnech „dal do pohybu“.

■ **Nabízí se otázka, jestli se dramatické dění v oblasti Blízkého východu neodrazilo na poslední chvíli v programové prezentaci hlavního hosta veletrhu...**

☐ Jedná se jistě o nepředvídatelný souběh příprav veletrhu věnovaného literatuře arabského světa s událostmi, jež nastaly z touhy po lepším a svoobodnějším životě. Literatura od svého počátku nabízí prostor k vyjádření přání a tužeb lidí, k reflexi společenských událostí. Domnívám se, že letošní veletrh, jehož programová příprava je z těchto důvodů produkčně komplikovanější, tím však získává unikátní příležitost představit arabskou literaturu a kulturu v celistvosti své historie i současnosti. V rámci doprovodného festivalu přivítáme hosty například z Egypta, Tuniska, Libanonu, kteří přijedou plni emocí z nedávných zážitků i s konkrétní představou o budoucnosti svých zemí.

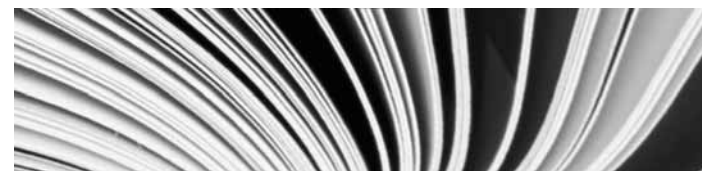
■ **Můžete prozradit, kteří arabští autoři se v Praze představí?**

☐ Ve spolupráci s naší partnerskou organizací Literature Across Frontiers a za velké odborné podpory pracovníků Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK, Společnosti česko-arabské a nakladatelství

Dar-Ibn-Rushd se nám podařilo pozvat následující spisovatele a literární osobnosti: Abdelkader Benali (Maroko-Nizozemí), Hasan Balásim (Irák-Finsko), Mansúra'IZZ ad-Dín (Egypt), Tahar Ben Jelloun (Maroko-Francie), Hassúna al-Musbáhi (Tunisko), Magdí aš-Šáfí'í (autor populárních komiksů, Egypt), Fátima Šaraf ad-Dín (Libanon-Belgie). Dále přijíždí delegace arabských nakladatelů a odborných návštěvníků, např. Šarif Bakr (Al Arabi Publishers, Egypt), Neil Hewison (American University Cairo Press, Egypt), Nahla Hannú (portál arabských autorů, Egypt), Ahmen Ibráhím (Spinx Agency, Egypt). Důležitou návštěvu pro českou literaturu a nakladatele představuje pan Chálíd al-Biltagi, profesor českého jazyka na univerzitě Al Alsun v Káhiře.

■ **Dalším tématem letošního knižního veletrhu jsou nové trendy ve vydávání knih. Můžete přiblížit program této i dalších akcí určených spíše odborné veřejnosti?**

☐ Od počátku vzniku elektronického publikování jsme se na veletrhu snažili představovat moderní trendy v této oblasti, zatím však bez příliš velkého zájmu návštěvníků. V loňském roce se začala média i čtenáři zajímat o elektronické knihy v mno-

hem větším měřítku, proto jsme se rozhodli připravit ve spolupráci s odborníky na tuto problematiku PAVILON SVĚT E-KNIH, v němž bude probíhat non-stop prezentace portálů s nabídkou elektronických knih a výrobců čtecích zařízení. Již na první den veletrhu připravil Google prezentaci projektu Google eBooks, v dalších dnech zde budou probíhat debaty a diskuse včetně interaktivních dílen.

■ **Program každého ročníku bývá velmi bohatý, každý si v něm najde něco zajímavého. Na co byste chtěla návštěvníky zvláště upozornit?**

☐ Domnívám se, že v letošním roce budou návštěvníci ohromeni rozsahem prezentace Království Saúdské Arábie, jež připravuje i speciální stan před Průmyslovým palácem, v němž budou moci ochutnat i dobroty dovezené z této pro nás poněkud vzdálené a exotické země. Ale zpět ke knihám: účast nakladatelů z tuzemska i zahraničí je v letošním roce opět velmi dobrá a svědčí o zájmu prezentovat se na největší knižní akci České republiky. Návštěvníci zde proto naleznou knihy ze všech uměleckých i vědních oblastí. Většina nakladatelů připravila pro své čtenáře setkání se svými kmenovými spisovateli a křty knih, pořadů je vždy kolem čtyř set, a proto je pro mne těžké upozornit jen na několik z nich.

■ **Novinkou letošního veletrhu bude předávání Ceny Jiřího Theinera. Můžete ji blíže představit?**

☐ Cena Jiřího (George) Theinera, který se v 70. a 80. letech zasloužil o propagaci české literatury v zahraničí, překládal díla českých autorů a působil jako redaktor v časopise Index on Censorship v Londýně, vznikla spontánně. V době po minulém ročníku veletrhu mne oslovil syn J. Theinera s nabídkou udílet cenu jménem svého otce na veletrhu s tím, že laureátovi každoročně věnuje 1000 liber. Uvažovala jsem v té době o založení ceny, jež by ocenila celoživotní práci „promóterů“ české literatury v zahraničí – žijících osob či institucí, literárních agentů, nakladatelů, překladatelů, knihovníků

a dalších. Byla ustavena komise ve složení Ivan Biel, Jiří Gruntorád, Lenka Jungmannová, Martin C. Putna a Pavel Theiner a celosvětově vyhlášeny nominace, kterých se v závěru sešlo 27. Na tiskové konferenci u příležitosti konání mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha 2011 bude oznámen výsledek hlasování komise a vyhlášeno jméno laureáta.

■ **Podpora čtení a čtenářství je jednou z priorit společnosti Svět knihy. Jaké akce, soutěže a pořady zaměřené na tuto problematiku připravujete?**

☐ Největší radost máme z příprav druhého ročníku soutěže *Souboj čtenářů*, jejíž know-how nám poskytli kolegové z Walonska-Brusel. Ve srovnání s pilotním „soubojem“ v minulém roce, kdy se jej účastnily pouze tři vybrané třídy pražských základních škol, máme letos přihlášených 17 tříd z celé republiky a pořádáme on-line soutěžní semifinále, z kterého pět vítězných kolektivů postoupí do finále, které proběhne na veletrhu. Jednotlivé třídy nakoupily pět titulů po pěti výtiscích na třídu, tituly byly vybrány ze seznamu knih, jež děti samy přihlásily jako své nejoblíbenější do ankety SUK – Čtete všichni. V rámci kampaně na podporu četby Rosteme s knihou byla vyhlášena i další literární soutěž s názvem *Příběh tisíce a druhé noci*, kdy mají děti napsat pohádku či příběh inspirovaný nejznámějším arabským literárním dílem.

V programovém sále Rosteme s knihou budou probíhat po celou dobu veletrhu pořady připravené našimi partnery spolupracujícími v rámci kampaně. Dílčí zajímavé pořady připravují i nakladatelé knih pro děti a mládež v rámci svých expozic.

■ **Z odpovědí je patrné, že i program letošního knižního veletrhu prostře milovníkům knih bohatou tabuli, ale připraví i nejednu těžkou chvíli. Jak si z té bohaté nabídky vybrat, o nic zajímavého nepřijít, a hlavně vše ve zdraví přežít...**

Děkuji za rozhovor.

OLGA VAŠKOVÁ

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

V KNIHOVNÍM FONDU NAŠÍ KNIHOVNY MÁME ČASOPISY, JEJICHŽ PŘÍLOHOU JSOU CD. MŮŽEME ČASOPISY VČETNĚ CD PŮJČOVAT ABSENČNĚ?

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických služeb (knihovní zákon) stanoví v § 5, že „veřejné knihovnické a informační služby spočívají ve zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny...“, tedy i periodických publikací.

Pokud je přílohou časopisu CD, je podstatné, co je jeho obsahem. Jestliže **zvukový záznam**, je nutné postupovat podle § 37 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona a podle licenční smlouvy uzavřené dne 2. ledna 2004 mezi Národní knihovnou ČR a kolektivními správci autorských práv, ze které zkráceně vyjímám:

- Smlouva platí pro všechny knihovny, které jsou evidovány v souladu s knihovním zákonem v evidenci Ministerstva kultury ČR.
- Stát prostřednictvím Národní knihovny ČR hradí odměnu kolektivním správcům za bezplatné půjčování zvukových záznamů. Knihovna je povinna oznámit Národní knihovně ČR skutečnost, že je poskytována služba půjčování zvukových záznamů.
- Pokud knihovna vybírá od vypůjčitelů poplatek, který v různé míře kompenzuje náklady vynaložené na poskytování této služby, je povinna tuto skutečnost písemně oznámit kolektivním správcům a Národní knihovně ČR a odvést kolektivním správcům 40 % z celkové vybrané částky. Odměna se hradí čtvrtletně, vždy nejpozději do konce měsíce následujícího po ukončení příslušného čtvrtletí.
- Knihovny, které umožňují prezenční využití zvukových záznamů, nesmí poskytnout vypůjčitelům žádné technické zařízení k rozmnožování chráněných děl v prostorách knihovny ani mimo ně.
- Knihovny, které poskytují absenční půjčování, mohou zvukový záznam půjčit až po uplynutí devíti měsíců od jeho nákupu, respektive vydání – viz dále „Odkladná lhůta pro absenční půjčování“.

- Knihovna je dále povinna vést záznamy o počtu smluv (tj. absenčních výpůjček), při nichž přijala úhradu nákladů, a o částkách, které v souvislosti s nimi vybere. Na základě těchto záznamů knihovna také poskytne kolektivním správcům a Národní knihovně ČR údaje o skutečně vybraných úhradách nákladů za předchozí čtvrtletní období, z nichž se bude odměna odvádět.
- Knihovny umožní kolektivním správcům řádný výkon kolektivní správy a za tím účelem jim umožní provádět kontrolu všech písemností, dokladů a materiálů, které přímo souvisejí s půjčováním a užitím zvukových záznamů knihovnami.

Odkladná lhůta pro absenční půjčování

Oprávnění se v případě absenčního půjčování vztahuje pouze na zvukové záznamy, od jejichž nabytí knihovnou uplynulo devět měsíců, ledaže je nade vši pochybnost prokazatelné, že zvukový záznam byl vydán před více než devíti měsíci. V pochybnostech smí knihovna zahájit půjčování v říjnu roku následujícího po roce, který je uveden u značky Š nebo (P) vydavatele.

Toto omezení se nevztahuje na případy:

- smlouvy o výpůjčce s registrovaným uživatelem, který je zdravotně postižen a výpůjčka souvisí s jeho postižením (např. zvukové knihy), viz. ust. § 38 odst. 2 zákona 121/2000 Sb., autorský zákon,
- půjčování zvukových záznamů, které spolu s tištěným dokumentem tvoří dohromady nerozlučný celek,
- výpůjček registrovaných uživatelů – pedagogů,
- výpůjček registrovaných uživatelů – studentů hudebních škol v knihovnách hudebních škol podle přílohy této smlouvy.

Jestliže je obsahem CD **zvukově obrazový záznam** (audiovizuální dílo), pak se na takové CD licenční smlouva nevztahuje, a je tedy třeba po-

stupovat podle autorského zákona, konkrétně podle § 12 (právo na užití díla) a § 37 odst. 3 (knihovní licence). Paragraf 12 a následující obecně stanoví, co se rozumí užitím díla, tedy, že „autor má právo své dílo užit v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě... a udělit smlouvou jiné osobě (to je např. právě výše zmíněná licence) oprávnění k výkonu tohoto práva; jiná osoba může dílo užit bez udělení takového oprávnění pouze v případech stanovených tímto zákonem“. V § 37 je upravena knihovní licence, tedy případy, kdy veřejné knihovny nezasahují do autorského práva, a stanoví, za jakých podmínek a jaká díla je možno prostřednictvím veřejné knihovny zpřístupňovat. Odstavec 3 výslovně vyjímá rozmnoženiny děl zaznamenaných na zvukové a zvukově obrazové zá-

znamy z možnosti absenčního půjčování, umožňuje pouze zpřístupňování „na místě samém“. Vzhledem k tomu, že pro půjčování audiovizuálních děl nebyla mezi kolektivními správci autorských práv a Národní knihovnou ČR uzavřena obdobná smlouva jako pro půjčování děl zvukových, nelze je tedy půjčovat absenčně.

Pokud je ale obsahem CD pouze **text, příp. obrázky**, absenčnímu půjčování nic nebrání a na takové půjčování se vztahují pouze běžná ustanovení knihovního zákona.

S použitím materiálů publikovaných na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/ZvukPujcPodm.htm.

PO KOM SE JMENUJE?

VLADISLAV RAŠKA > raska@kkdvyskov.cz

KNIHOVNA KARLA DVOŘÁČKA VE VYŠKOVĚ

Foto Vojtěch Kurka

Karel Dvořáček

Na podzim tohoto roku si připomeneme sté výročí narození spisovatele Karla Dvořáčka, jehož jméno od roku 1992 zaštiťuje naši knihovnu. Ohlédněme se však nejdříve trochu do historie.

V roce 1860 po pádu Bachova režimu se císař Říšovým diplomem navždy zřídá absolutismu a od února dalšího roku platí v rakouské monarchii ústava, která povoluje dílčí liberální svobody. Následuje rozmach spolkového života, zejména jsou to čtenářské spolky, které zakládají své spolkové knihovny určené zpočátku zpravidla vlastním členům; později se však stávají základem pro budování veřejných knihoven.

Spolek sídlil nejdříve v hostincích (jak bývalo běžným zvykem) na náměstí. Mimochodem v jednom z nich – zájezdním hostinci *U Zlatého medvěda*, jehož tradice spadá do doby, kdy se zde přepřahávaly kočáry, byl nucen 26. října 1767 strávit tři hodiny dvanáctiletý Mozart, jenž cestoval s otcem z Brna do Olomouce. Porucha na kočáře je přiměla k delšímu obědu. Byla to první Mozartova cesta na území našeho dnešního státu. Bez zajímavosti jistě není, že vyjeli z nynější budovy Knihovny J. Mahena (ta samozřejmě ještě dlouho neexistovala), ve Vyškově projeli Brněnskou bránou (ta pro změnu již nestojí), na jejím místě se právě nachází Knihovna Karla Dvořáčka, postavená až v roce 1874. Trvalé sídlo našel spolek *Haná* roku 1886 – a s ním i všechny ostatní ve městě – v nově vystavěné budově První kontribučenské spořitelny, jejíž součástí byl i vedlejší Besední dům. Knihovna se sem ještě několikrát vrátila.

První veřejná knihovna ve Vyškově vznikla v roce 1896, kdy Akademický feriální klub, složený ze

studentů ovlivněných Masarykovými myšlenkami, zakládá veřejnou knihovnu, do níž jsou posléze začleněny všechny spolkové knihovny. Veřejnosti začala sloužit koncem uvedeného roku.

V roce 1920 se knihovna přeměňuje podle ustanovení knihovního zákona na městskou knihovnu. O naplnění potřeb uvedeného zákona z roku 1919 se zasloužil zejména Vojtěch Procházka, profesor zdejšího gymnázia a absolvent knihovnického kursu, ten založil obvodovou knihovnu určenou pro české čtenáře v obcích německého jazykového ostrůvku. S agilním organizátorem Procházkou se setkával a později byl i v písemném styku začínající spisovatel Karel Dvořáček, jak dosvědčuje dochovaná korespondence.

Pro vyškovskou knihovnu bylo příznačné časté stěhování; nejdéle sídlila v Besedním a později v Katolickém domě. V nynějším sídle na Nádražní ulici, předaném po rekonstrukci vyškovské veřejnosti 1. září 2003, nachází konečně vyhovující podmínky pro činnost moderního informačního a komunitního centra. Budova je jediným domem palácového typu na okrese; byla postavena v roce 1874 jako obecná škola. V atriu budovy se nachází studna ze 14. století a ve zdivu jsou fragmenty již zmíněné Brněnské brány.

Knihovna byla v roce 1993 jako první v ČR plně automatizována. Od počátku 90. let se systematicky zaměřuje na rozšiřování služeb informačního oddělení, doplňování příruční knihovny i shromažďování regionálních dokumentů a informací o městě i okolí.

Knihovní fond utrpěl za obou totalitních režimů – fašistického i komunistického – značné ztráty vyřazením několika tisíc knih. Mnozí zdejší knihovníci byli po roce 1968 perzekuováni. Dnes má knihovna jako jediná v republice ve svém fondu veškeré česky psané knihy světoznámého orientalisty Aloise Musila, jenž byl rovněž těmito čistkami postižen.

KKD po odborné stránce řídí činnost knihoven v okrese; veřejnosti je přístupná šest dnů v týdnu, tj. 43,5 hodiny. Ve městě provozuje čtyři pobočky. Bohatá je její kulturní a společenská činnost, zejména práce se seniory.

A nyní k současnému názvu knihovny. Vztahuje se k počátku devadesátých let, kdy všechno, co jen trochu připomínalo centralizaci, dostávalo pejorativní nádech, a kdy se ozývalo volání po osamostatnění kdečeho, tedy i vymanění menších knihoven z područí *okresních uzurpátorů*, poněvadž jen tam – v malých městech – věděli nejlépe, které knihy se čtou, zatímco knihovníci z okresních knihoven jim strkali jen samé ležáky. Začali jsme proto uvažovat, jak se tohoto hanlivého adjektiva zbavit. Navíc bylo nasnadě, že je jen otázkou času, kdy se zřizovatelem knihovny stane město, což by znamenalo další změnu názvu. Pokud jsme se tomu chtěli vyhnout, naskýtal se možnost přijmout jméno významné regionální osobnosti. Nezdálo se nám však vhodné přijmout nějaké slavné jméno, ostatně žádné takové se bezprostředně s naší knihovnou nepojilo. Nabízela se však dvě jména význačných rodáků regionu, která ještě v nedávné době nebyla – v rodném městě Klementa Gottwalda – žádoucí.

Foto Vladimír Kotalůn

Byl to již zmíněný orientalista, profesor vídeňské a posléze pražské univerzity, zakladatel českého Orientálního ústavu Alois Musil, jehož dílo se již dávno stalo součástí všech velkých světových (zejména univerzitních) knihoven. Bibliografie neperiodických publikací tohoto mimořádně pracovitěho vědce obsahuje neuvěřitelných 76 položek (38 svazků zůstává stále v rukopisech), a to ve třech jazycích (nikoli překladech!). Ale o A. Musilovi se přece jen i u nás začínalo psát a byl oslavován na mezinárodních konferencích. Naproti tomu nejvýznamnější beletrista regionu Karel Dvořáček, jemuž bylo dopřáno pouhých třicet čtyři let živo-

Malování s hudbou

Foto archiv knihovny

ta, zůstával zejména pro mladou generaci svého okresního města naprosto neznámým. Přitom Karla Dvořáčka, rodáka z nedalekých Ivanovic na Hané, pojily s Vyškovem četné kulturní zájmy a přátelské vazby s tehdejšími významnými osobnostmi regionu; ve zdejší slavné Obzínově tiskárně spatřila světlo světa jeho knižní prvotina *Olza*.

Shodou okolností jsme tehdy spolupracovali s bývalým učitelem Zdeňkem Navrátilem – vynikajícím recitátorem, sborovým zpěvákem, divadelním ochotníkem a režisérem – který Karla Dvořáčka osobně znal, byl totiž jeho žákem. Chtěli jsme společně tuto nepříznivou situaci změnit, nabídnout Dvořáčkovu tvorbu čtenářům, připravit pro studenty literární večery z jeho beletristického díla. Při té příležitosti se zrodila myšlenka pojmut jeho jméno do názvu knihovny; umožňovalo to navíc vypuštění nežádoucího slova *okresní* a v budoucnu neměnit název podle zřizovatele.

A tak jsme se stali 31. 10. 1992, v den jeho nedožitých 81. narozenin, Knihovnou Karla Dvořáčka. Svůj účel to nepochybně splnilo, dnes sotva potkáte na Vyškovsku studenta, který by tohoto spisovatele neznal.

KAREL DVOŘÁČEK

* 31. 10. 1911 Ivanovice na Hané

† 20. 8. 1945 Brno

Karel Dvořáček prožívá v rodném městě nepřilíh šťastné dětství. Chudoba válečných let je umocněna otcovým pobytem na bojištích první světové války; ani jeho návrat z ruského zajetí však štěstí do rodiny nepřinesl. Otec podléhá alkoholu, což se stávalo příčinou častých posměšků spolužáků. Po

LITERATURA:

- RAŠKA, V. (ed.): *Literární odkaz Karla Dvořáčka. Sborník z konference*. Vyškov 2005, 40 s.
- RAŠKA, V.: *110 let veřejné knihovny ve Vyškově*. Vyškov 2006, 96 s.

jeho tragické smrti se situace rodiny ještě zhoršuje. U chlapce se projevuje záhy koktavost a později žaludeční vředy. Dobrovolně opakuje poslední ročník měšťanky. Dětství nadějněho a talentovaného spisovatele nebylo vskutku lehké.

V roce 1931 zakončuje maturitou s vyznamenáním studium na učitelském ústavu v Kroměříži. Nastupuje na místo výpomocného učitele do Karviné (chtěl poznat kraj Petra Bezruče). Ve Slezsku nachází svůj druhý domov. Tato oblast ho inspiruje k vytvoření sedmi baladických próz *Olza*, povídkového souboru *Cesta k tichému domu* a románu *František chce být spravedlivý*, a především pak k románům oceněnému vzápětí státní cenou (za poezii byla udělena Františku Hrubínovi) *Pole kráčí do hor*, v němž oslavil lidskou pokoru v snášení životních útrap. K rodné Hané se vztahuje *Mrtvá řeka* – ochrana čistoty vod se stává symbolem boje za očistu společenského života.

Po Mnichovu se vrací do Ivanovic. Zapojuje se do kulturního života rodného města – opět i zde zakládá dětský pěvecký sbor, s přáteli pak hudební kvarteto, působí v ochotnickém divadle, píše pro něj divadelní hry. Nadále zůstává členem ilegální odbojové organizace *Obrana národa*. Především však intenzivně tvoří. Do konce války stačil vydat celkem šest knih; dalších pět vyšlo až posmrtně. Je dvakrát zatčen, poslední rok války prožívá v nacistickém vězení; v hektickém chvatu zde vznikne jeho poslední opus *Živ buď, neumírej*.

Do osvobozené vlasti se navrácí s podlomeným zdravím; zakrátko umírá. Je mu vystrojen státní pohřeb a jeho ostatky jsou uloženy na čestném pohřebišti brněnského hřbitova – v bezprostřední blízkosti Jiřího Mahena a Leoše Janáčka, s nimiž byl vždy duševně spřízněn.

Pro jeho lidské kvality a výrazné, byť nedokončené dílo, jemuž ani poválečný komunistický režim nebyl příznivě nakloněn, přijímá později jeho jméno do svého názvu vyškovská knihovna. Následně tak učinila i základní škola v Orlové, kde před válkou působil. Její ředitel v době přijetí nového názvu se jmenoval Jan Raška (psáno ovšem „ponašem“ Raszka). Podivná shoda náhod – pomyslel jsem si, když jsme se v jeho škole potkali.

Vybrané překlady ze španělské a hispanoamerické literatury 2008–2010

2.

Rok 2009

Hispanista a překladatel MILOSLAV ULIČNÝ představil v roce 2009 dílo *Ráj a peklo lásky ve španělských zpěvnicích z 15. století* (Mladá fronta, 184 s.), plod své dvanáctileté činnosti. Jedná se o antologii milostné poezie, která zahrnuje osmdesát básní třiceti známých a několika neznámých autorů, jejichž tvorba figuruje ve *Zpěvníku Herberaye des Essarts*, *Zpěvníku Baenově*, *Zpěvníku Estúñigově* a *Všeobecném zpěvníku Castillových*. Dílo obsahuje také odborný úvod a medailony jednotlivých autorů.

Španělský spisovatel, novinář, scenárista a herec DAVID RODRÍGUEZ TRUEBA (nar. 1969 v Madridu) se ve své rodné zemi dosud proslavil třemi romány. Druhým v pořadí je dobrodružný román *Čtyři kamarádi* (Cuatro amigos, 1999), který v českém překladu Denisy Škodové vydalo nakladatelství Paseka (260 s.). Nesourodá čtveřice přátel (playboy Claudio, tloušťák Sólo) tráví dovolenou putováním po Španělsku. Během své cesty, která je jistým druhem útěku, troskotají jejich vytožené představy v řadě komických situací, do kterých se dostávají. Zbývající dva romány, *Otevřeno po celou noc* (Abierto toda la noche, 1995) a *Umět ztrácet* (Saber perder, 2008), zachycují různorodé lidské osudy plné samoty, nelásky a zoufalství.

Detektivní román *Dry pod psa* (Días de perros, 1997) z pera barcelonské prozaičky ALICIE GIMÉNEZ-BARTLETTOVÉ (nar. 1951) v překladu Jany Novotné-Komárkové (Moba, 264 s.) je dalším z příběhů inspektorky Delicadové. Ta řeší případ očitého svědka – psa, kterému neznámý pachatel zavraždí majitele. Spisovatelka Giménez-Bartlettová je autorkou série s komisařkou Petrou Delicadovou a inspektorem Fermínem Garzónem (Pájaros de oro, 1986/*Zlatí ptáci*; Ritos de muerte, 1996/*Nebezpečné rituály*; Mensajeros de la os-

curidad, 1999/*Poslové temnoty*; Serpientes en el paraíso, 2002/*Hadí v ráji*). Detektivní román *Nebezpečné rituály* vyšel v českém překladu Jany Novotné v roce 2008 (Moba, 240 s.). V něm se autorka zabývá vyšetřováním případů žen znásilněných v ulicích Barcelony, které provází záhadné znamení ve tvaru květiny na obětech. Giménez-Bartlettová získala doktorát z literatury na Barcelonské univerzitě. V hlavním městě Katalánska žije od roku 1975. V roce 1981 vydala odbornou studii o španělském spisovateli Gonzalu Torrente Ballesterovi. První román napsala o tři roky později (1984). V roce 2009 vydala ve Španělsku další dva romány s oblíbenou protagonistkou (El silencio de los claustros/*Ticho klášterních chodeb* a El nido vacío/*Prázdné hnízdo*).

Povídkový soubor *Věno po mé matce* (El ajuar de mamá, 2006) španělského autora JOSÉ JIMÉNEZE LOZANA (nar. 1930) je významným dílem tohoto prozaika, esejisty, básníka a novináře. Jedná se o kratší povídky, ve kterých rozvíjí svá oblíbená témata náboženská a sociální a odhaluje svůj literární mikrosvět. Protagonisty povídek jsou obyčejní lidé, kteří odhalují své úzkosti, obsese i selhání. Autor získal několik španělských literárních cen, za toto dílo obdržel v roce 2002 Cervantesovu cenu. Českého překladu se zhostila Jana Novotná (Vyšehrad, 208 s.). Jiménez Lozano je autorem, jehož tvorba byla do češtiny přeložena již dříve [např. *Historie jednoho podzimu*/Historia de un otoño; překlad Josef Forbelský, Vyšehrad, 1977; *Jan od Kříže*/El Mudejarillo; překlad J. Forbelský, Vyšehrad, 1998; *Podobenství a nápovědi Rabiho Izáka ben Jehudy (1325 až 1402)*/Parábolas y circunloquios de Rabi Isaac ben Jehuda v překladu Jiřího Kasla, vydal Luboš Marek v r. 2001/]. Lozano je považován za jednoho z nejlepších španělských odborníků v oblasti mystiky.

Španělský právník a spisovatel SILVA LORENZO (nar. 1966 v Carabanchelu) je autorem románu *Bolševikova slabina* (La flaqueza del bolchevique, 1997). Ten se dočkal také filmové verze a ve stejném roce byl oceněn Premio Nadal. Děj se odehrává ve španělském hlavním městě, ve kterém se mladý muž Pablo seznámí při dopravní nehodě s „nesnesitelnou“ řidičkou. Bezhlavě se zamiluje do její patnáctileté sestry Marie. Tento humoristický román, který pojednává o neduzích moderní společnosti, vyšel česky v překladu Evy Blinkové Pelánové (Garamond, 180 s.). Lorenzo publikuje od 80. let, pěstuje různé žánry. Literární ceny získal opakovaně, např. v roce 2000 Premio Nadal za román *Netrpělivý alchymista* (El alquimista impaciente) nebo v roce 2004 Premio Primavera za román *Bílý dopis* (Carta blanca).

Španělský spisovatel JAVIER MORO (nar. 1955 v Madridu) byl českému čtenáři představen poprvé románem *Indická princezna – Skutečný příběh španělské tanečnice, která se vdala za maharádžu* (Pasión India: La verdadera historia de Anita Delgado, princesa de Kapurthala; 2005; Indická vášeň: Skutečný příběh Anity Delgadové, princezny z Kapurthaly). Přeložila Marie Jungmannová (Ikar, 432 s.). Román byl velmi úspěšný, byl přeložen do více než 18 jazyků. Moro spolupracuje se španělským i zahraničním tiskem, pracuje také jako scenárista (proslavil se scénáři podle předlohy děl Ramóna J. Sendera).

Čtenáři slavného argentinského prozaika JORGE LUISE BORGESSE (1899 Buenos Aires – 1986 Ženeva) si mohou přečíst první dva díly reprezentativního vydání autorovy povídkové tvorby: *Spisy I – Fikce, Alef* (Ficciones, 1940; El Aleph, 1949) a *Spisy II – Brodiová zpráva, Kniha z písku, Shakespearova paměť* (El informe de Brodie, 1970; El libro de arena, 1975; La memoria de Shakespeare, soubor vydaný posmrtně). *Spisy I* obsahují výběr z prvních povídkových sbírek, které představují Borgese

jako autora fantastické prózy. Figurují v něm např. *Zahrada, ve které se cestičky rozvětvují*, *Babylonská knihovna* nebo *Tajný zážrak*. Posledně jmenovaná povídka se odehrává za nacistické okupace v Praze. *Spisy I a II* vydalo nakladatelství Argo (Spisy I., 392 s., překlad K. Uhlíř; Spisy II., 288 s., překlad J. Forbelský, F. Vrhel, M. Machová). Pro rok 2011 je plánováno vydání třetího svazku, který bude věnován esejistické tvorbě, zastoupené tituly *Další pátrání* (Otras inquisiciones, 1952) a *Dějiny věčnosti* (Historia de la eternidad, 1936). Připomeňme překlad Borgeseva díla *Ars poetica* z roku 2005 (překl. Mariana Housková, Mladá fronta, 120 s.). Jedná se o cyklus šesti přednášek přednesených na Harvardově univerzitě v 60. letech 20. století.

Dvojice argentinských autorů JORGE BUCAY a SILVIA SALINASOVÁ se představila českému čtenáři románem *Milujte se s otevřenými očima* (Amarse con los ojos abiertos, 2000) v překladu Iliny Staňkové (Albatros, 240 s.). Román popisující psychologii zamilování a podoby lásky začíná jednoduchou zápletkou: mylná elektronická zpráva o lásce a přátelství způsobí náhodné setkání neznámého muže a ženy. Protagonista, svobodný mladý muž Roberto, změní svůj zaběhnutý způsob života.

Jorge Bucay (nar. 1949 v Buenos Aires) a Silvia Salinasová tvoří dvojici lékařů (psychiatrů), kteří se věnují samostatně i společně publikační činnosti. V roce 2009 vydali společně dílo Seguir sin tí: Un relato sobre la separación y la búsqueda del amor auténtico (*Pokračovat bez tebe: Příběh o odloučení a hledání skutečné lásky*). Bucayova literární tvorba je rozsáhlejší. Uvedme např. tituly *Cuentos para pensar*, 2007 (*Povídky k přemýšlení*) nebo *Las tres preguntas*, 2009 (*Tři otázky*). Salinasová je známa také jako básnířka.

Chilský spisovatel ROBERTO BOLAÑO (1953 Santiago de Chile – 2003 Barcelona) je autorem románu *Dívoci detektivové* (Los detectives salvajes, 1998), který vydalo nakladatelství Argo v překladu Anežky Charvátové (630 s.). Román obdržel řadu cen (např. Herralde, Ró-

mulo Gallegos) a byla vytvořena také jeho filmová verze. Česky vyšly dosud časopisecky úryvky a povídky (např. román *Chilské nocturno*, šp. 2000, č. 2005).

Román *Divocí detektivové* je typický bildungsroman, pojednávající o iniciační cestě dvou „divokých“ detektivů (básníků, desperátů a příležitostných prodáváčů drog Artura Belana a Odyssea Limy), stoupců tzv. žalu-dečního realismu (básnické uskupení – los real visceralistas), kteří pátrají po stopách tajemné básničky Cesárey Tinajerové. Jejich pátrání trvá dvacet let, od roku 1976 do roku 1996. Je prosyceno řadou příběhů, jejichž dějištěm se stává Severní i Jižní Amerika, Evropa i Asie. V postavě Belana můžeme spatřovat alter ego samotného autora. Z hlediska vypravěčské perspektivy literární kritika naznačuje možné srovnání s románem *Nebe, peklo, ráj* (Rayuela, 1963; česky např. 2001) argentinského prozaika Julia Cortáзара.

Kubánský prozaik, novinář a malíř PEDRO JUAN GUTIÉRREZ (nar. 1950 v Matanzas) je autorem románu *Kráľ Havany* (El rey de La Habana, 1999). Ten vydalo v překladu Anamarié Wachtlové nakladatelství Garamond (218 s.). Hlavní postavou díla je dospívající chlapec Reynaldo, sirotek bez jediného příbuzného. Musí se postarat sám o sebe, ocitne se na ulici mezi nejchudšími ubožáky Havany 90. let. Autor je dalším představitelem tzv. špinavého realismu. Inspiroval se skutečnou událostí, román obsahuje i autobiografické prvky. *Kráľ Havany* je jeho prvním dílem přeloženým do češtiny. Náleží do pětice románů z let 1998 až 2003, které jsou označovány jako „Cyklus o centru – Havaně“, v nichž kriticky popisuje problémy města a celé země.

Román *Ostrov nekonečných lásek* (Isla de los amores infinitos, 2006) kubánské autorky DAÍNY CHAVIANOVÉ (nar. 1957 v Havaně) vyšel v roce 2008 v překladu Evy Kadlečkové (Ikar, 384 s.). Chavianová je také autorkou sci-fi literatury, projevuje zájem o para-

psychologické, nadpřirozené a magické prvky. Český čtenář měl již opakovaně příležitost seznámit se s její tvorbou v časopise *Světová literatura*, např. s dílem *Jelení paní* (La dama del ciervo) z roku 1987 nebo *Zavinil to robot* (La culpa es del robot) z roku 1991. Román *Ostrov nekonečných lásek* zachycuje setkání mladé kubánské emigrantky Cecilie se starší záhadnou ženou, která jí v jednom z barů v Miami vypráví příběh zakázané lásky. Dějovou osu románu tvoří celkem tři příběhy, které spolu zdánlivě nesouvisejí. Jedná se o rodinnou ságu, která pojednává nejen o Kubě.

Kubánské prozaičce a malířce MAYDĚ ARGÜELLES DEL PINO spolu s LLUIVEREM SABORITEM MORALESEM vyšel v českém překladu autobiografický román *Trosečníci z ostrova svobody* (Náufragos de la isla de la libertad; přeložil David Klimánek a převyprávěl Miroslav Balaščík; Host, 240 s.). Autoři vycházejí z vlastních zkušeností, kdy se v roce 2003 společně rozhodli pro opuštění ostrova svobody. Teprve po sedmnácti měsících násilného odloučení se setkávají s dětmi v Praze, kde žádají o politický azyl.

Mexický scenárista, režisér, spisovatel a univerzitní učitel GUILLERMO ARRIAGA (nar. 1958 v Mexiku) je autorem scénáře *Psí lásky* (Amores perros, 2000) ke stejnojmennému filmu, ve kterém vynikl mexický herec G. García Bernal. Dílo obsahuje tři příběhy odehrávající se v prostředí hlavního města Mexika (v chudé čtvrti spojené se psími zápasy, v domě modelky v bohaté čtvrti a v kůlně bezdomovce). Jak uvádějí literární kritiky, „psí láska“ je metaforou lásky nelidské, extrémní a spíše pudové. Její podoby čtenář poznává formou obrázků ze života mexického velkoměsta, podobajícího se džungli. Překladu se ujala Šárka Holišová (Garamond, 248 s.). Arriaga vystudoval komunikační vědy a historii na Iberoamerické univerzitě. V letech 1991–2009 vydal celkem třináct prozaických děl (např. v roce 2009 román *Un dulce olor a muerte* /*Sladká vůně smrti*/).

HELENA ZBUDILOVÁ > zbudilova@tf.jcu.cz
Dokončení příště

Inspirujeme se Finskem

ZAVEDEME BIBLIOSBUSY V ČESKU?

Lze navrhnout optimalizaci husté sítě knihoven u nás podle modelu pojízdných knihoven, které slaví ve Finsku úspěch již půl století? Podle mého názoru ano. Stejně jako tam by se přispělo k rozšiřování povědomí o profesionálních knihovnických službách a k jejich následnému rozvoji.

Česká síť veřejných knihoven a její tradice sahá až do první republiky, kdy knihovní zákon z roku 1919 ukládal obcím povinnost poskytovat knihovnické služby. Díky tomu dnes můžeme směle říci, že naše síť knihoven patří mezi nejhustší na světě. Zásadním problémem rozvoje knihovnických služeb je ovšem naprostá nevyváženost kvality poskytovaných služeb a její velmi složité měření.

Příčiny tohoto stavu samozřejmě tkví i v historických událostech po roce 1945. Zatímco Finové se statečně ubránili nástupu komunistické moci, tehdejší Československo podlehlo. Na dlouhá desetiletí tak byl rozvoj kultury, a tedy i knihoven limitován totalitní ideologií a zkorumpovaným systémem jednotné soustavy knihoven, ve které se jen velmi těžko prosazovaly progresivní metodické postupy. To je však i problém v současnosti.

Česko se dnes nachází v podobné situaci jako Finsko v šedesátých letech. Tehdy byla v zemi tisíců jezer velmi hustá síť knihoven, kterých bylo přes tři tisíce. Služby ovšem neměly valnou kvalitu. Nový zákon z roku 1961 byl ale pro finské knihovnictví živou vodou. Obrovská finanční injekce umožnila postupnou racionalizaci sítě a zároveň zvýšení úrovně služeb. A to hlavně díky redukci počtu knihoven a bibliobusům. Vedle toho vznikaly nové moderní budovy pro knihovny. Mobilní knihovny s profesionálním knihovníkem umožnily dostupnost takových služeb i v nejdálších obcích s pár stovkami obyvatel. Finská vláda se do tohoto modelu nebála investovat miliony finských marek, a do konce 70. let po zemi jezdily více než dvě stovky pojízdných knihoven.

Tím se podařilo nahradit činnost přes 1500 knihoven.

Domnívám se, že zhruba 4600 českých neprofesionálních knihoven s dobrovolným knihovníkem je velkým soustem nejen pro krajské knihovny, ale i pro metodickou činnost Národní knihovny ČR.

Shrme si nyní negativa husté sítě do konkrétních bodů:

- Obce nemají dostatek financí na podporu své knihovny.
- Regionální funkce pověřených knihoven nepostačují pro zvýšení úrovně služeb. Profesionální knihovníci i přes svou snahu nemohou plně rozvíjet služby malých knihoven. V praxi to vypadá většinou tak, že jednou ročně dojde k výměně fondu a základní konzultaci. To jednoduše nestačí.
- Dobrovolní knihovníci neposkytují profesionální služby, což je omezující zejména pro uživatele. Současné možnosti informačních a knihovnických služeb tak jsou pro ně uzavřenou kapitolou. Nemluvě o možnosti organizovat například výukové semináře výpočetní techniky. Metodické (dobrovolné) pokyny se aplikují jen stěží.
- Omezená otevírací doba.
- Nevyhovující prostory.
- Neposkytnutí přístupu k internetu.
- Netransparentnost financování.

Co zachování neprofesionálních knihoven naopak podporuje:

- Existence školy v obci.
- Pořádání akcí pro žáky.
- Existence webové prezentace knihovny, čímž se potvrzuje zájem obce k pozvednutí své prestiže.
- Aktivní propagace knihovny.
- Snaha o nadstandardní služby, jako doporučení literatury, donášková služba apod.
- Účast v soutěžích typu Knihovna roku.
- Poskytování připojení k internetu.

Případ z Plzně

Pro účel této práce jsem osobně navštívil Městskou knihovnu v Plzni a její pobočku Slovany, ze které čtyřikrát do týdne vyjíždí pojízdná knihovna za čtenáři. Můj hlavní cíl byl nahlédnout přímo do jejího provozu, ale také zjistit, proč Plzeň dala na rozdíl od mnoha měst bibliobusu zelenou.

Měl jsem možnost elektronicky komunikovat s bývalou ředitelkou městské knihovny PhDr. Dagmar Svatkovou, která mi nastínila situaci z poloviny 90. let, kdy začal bibliobus obsluhovat některé části západočeské metropole. Doslova uvedla: „Dva roky před jeho nákupem jsem optimalizovala síť poboček, protože jsem se chtěla vyhnout diskusi na toto téma. Zároveň probíhalo vrácení majetku, které se nás také podstatně dotklo a zákon o věcném břemenu (nechat knihovny po dobu deseti let na místě) už nám také v té době příliš pomoci nemohl. Udělali jsme podrobnou analýzu, srozumitelně popsali všechna pro a proti a předložili nadřazeným. Sama jsem byla překvapena, že souhlasili, i když jsem jasně říkala, že naše služby levnější nebudou. Osvícená rada města Plzeň chtěla zachovat knihovnické služby pro znevýhodněné skupiny obyvatel, a proto jsme začali konat.“¹

Z výše uvedené skutečnosti vyplývá, že rozvoj pojízdného knihovnictví v Plzni byl především umožněn podporou od politických sil ve městě. Dalším důkazem tohoto vzácného jevu je potom rok 2005, kdy radní schválili nákup nové pojízdné knihovny v hodnotě 5,5 milionu korun. Ta přitom nahrazuje deset zrušených poboček. Knihovna uvažuje o zrušení dalších, nicméně se jedná spíše o dlouhodobý výhled.

Další zajímavý faktor je ekonomické srovnání provozu fungujících poboček a provozu bibliobusu. To nyní hovoří v neprospěch pojízdné knihovny. Analyzujeme si však finanční stránku podrobněji.

ODKAZY:

- 1 SVATKOVÁ, Dagmar. Osobní komunikace. E-mail ze dne 21. 2. 2010.
- 2 HÁJKOVÁ, Jana. Osobní komunikace. E-mail ze dne 17. 2. 2010.
- 3 Za pohonné hmoty se zaplatilo 74 000 korun, přičemž se odhaduje, že se tato částka bude každoročně navyšovat. Autobus má spotřebu cca 22–25 l/100 km.
- 4 Jedná se o částku 35 000 korun.
- 5 Za jednu profesionální knihovnici a řidiče knihovna vydá 379 000 korun.

V roce 2009 náklady na dvanáct poboček byly 877 259 Kč, tj. průměrně 73 000 Kč na jednu pobočku. Za nájem knihovna nikde neplatí, výdaje jsou za energie, případné opravy nebo nákup materiálu a vybavení a mzdu pracovníka. Pobočky jsou otevřeny dvakrát týdně celkem 4 až 10 hodin. Je v nich sedm profesionálních a pět neprofesionálních knihovníků. Každá má svůj základní fond přibližně 3000 svazků, ročně se k němu nakoupí asi 15 svazků. Základem nových knih pro čtenáře je výměnný fond, každá pobočka si z něj ročně půjčí průměrně 402 knih.²

Provoz pojízdné knihovny za rok 2009 vyšel na 1 164 811 Kč, přičemž jsou v něm zahrnuty tyto položky: nákup materiálu, pohonné hmoty,³ energie, údržba a opravy, cestovné, parkování,⁴ mzdy,⁵ pojištění a odpisy. Samostatnou částkou je potom nákup knihovního fondu, což za rok 2008 činilo kolem 280 000 Kč.

Uvedený rozdíl se však skrývá právě v kvalitě služeb. Zatímco pojízdná knihovna čtenářům nabízí čerstvě vydanou literaturu a její vlastní fond tvoří asi 12 000 svazků, fond malých poboček stagnuje. Domnívám se také, že plzeňský bibliobus by mohl být ještě více vytížen, což by náklady mohlo vyrovnat či oproti provozu poboček snížit.

I přes malý prostor má pojízdná knihovna přes 400 čtenářů, kteří si za posledních 14 let na tuto formu profesionálních knihovnických služeb zvykli a oblíbili si ji. Důkazem je například zastávka na plzeňských Borech, kde nejsou výjimkou dny, kdy bibliobus navštíví přes 50 lidí. Navíc zejména senioři oceňují snadnou dostupnost a i donáškovou službu knihovnice. Ročně přitom knihovna půjčí přes 32 000 svazků. Není tedy příliš šťastné tvrzení, že by pojízdná knihovna nemohla plnit kulturní funkci jako malé pobočky knihoven.

Z rozhovoru s knihovnicí plzeňského bibliobusu vyplynulo, že vznikly velmi vřelé vztahy

mezi ní a čtenáři. Nechájí si od ní doporučit četbu a diskutují i o záležitostech všedního dne. To rovněž oponuje názoru některých odborníků, kteří tvrdí, že pojízdná knihovna je neosobní prostor s knihami. (Jedna zajímavost k této části: Nejstarší čtenářce bibliobusu bylo v době psaní této práce 99 let.)

Otázka zní: Jak?

I přes uvedené ekonomické náklady, které pojízdná knihovna vykazuje, je velmi progresivní alternativou pro ty neprofesionální knihovny, které již několik let vykazují nulový rozvoj a ani výhledově se nepředpokládá, že by se situace mohla změnit.

Jedná se i o možnost vytvoření tzv. dvojí služby, kdy by si obec mohla objednat zastávku bibliobusu i přesto, že provozuje svou knihovnu. Toto by bylo možné zejména ve chvíli, kdy by autobus poskytoval technologické zázemí a mohly se v něm pořádat počítačové kurzy tak, jak je to praktikováno v Tampere. Případně by bylo možné v něm provozovat filmový klub.

Pro širší zavádění pojízdných knihoven v Česku je však nutné nejprve zavést tuto alternativu u krajských knihoven, které by se tak mohly zbavit poboček, jež nejsou příliš využívány, nebo rozšířit své služby do částí měst, odkud jsou knihovny těžko dostupné. V případě, že se tento model osvědčí tak jako v Praze a v Plzni, je třeba oslovit starosty obcí s návrhem možnosti poskytování služeb pojízdné knihovny, což by byla úloha pro pracovníky obstarávající regionální funkci knihoven. Ti mají jednak nejvíce informací o knihovnách v jednotlivých obcích a také jsou s vedením obce a knihovnicí v kontaktu minimálně e-mailem.

Po tomto průzkumu by následovalo vyjednávání podmínek, za kterých by knihovna do dané obce přijela. Jednalo by se zejména o frekvenci a délku zastávky, přičemž poté by se tvořil jízdní řád. Ve Finsku je běžnou praxí, že mobilní knihovna funguje od časných hodin až do pozdního večera po všechny pracovní dny. Dopoledne se většinou jedná o školy, poté o klasické zastávky. To je samozřejmě ideální

případ. Je přitom nutné dbát na fakt, že většina obyvatel končí ve svých zaměstnáních mezi 16. až 18. hodinou.

Pokud uvažujeme, že jeden bibliobus je schopen obsloužit 40 poboček při frekvenci zastávek dvakrát do měsíce vždy na 90 minut, pak by na obsloužení celé sítě neprofesionálních knihoven stačilo zhruba 110 bibliobusů. To je však představa, která se v českých podmínkách pravděpodobně nemůže kvůli finanční strážce a nedůvěře v tento model uskutečnit.

Podle mého názoru jsou pojízdné knihovny v českých podmínkách vhodné zejména pro velké metropole a na druhé straně pro řídké obydlené oblasti. Jedná se tedy maximálně o několik stovek neprofesionálních knihoven včetně poboček profesionálních.

Financování bibliobusů

Finanční situace českého veřejného knihovnictví napovídá, že bibliobusy jsou spíše zapovězenou možností pro rozvoj knihoven. Avšak i přesto příklady Plzně a Prahy demonstrují, že v případě náklonnosti politických sil lze tento nákup provést.

Jaké uvádět důvody pro politiky a zástupce měst, kteří knihovny považují spíše za periferní oblast české kultury, aby investovali do rozvoje pojízdného knihovnictví:

- Bibliobus je otázkou prestiže, a to zejména vzhledem k vysoké kvalitě poskytovaných služeb.
- Model s pojízdnými knihovnami je značně úspěšný nejen ve Finsku, ale i v ostatních skandinávských zemích či v Německu. Je to tedy standardní služba ve vyspělých státech.
- Snazší dostupnost služeb pro handicapované.
- Při efektivním rozložení harmonogramu pojízdné knihovny lze dojít ke stejným nákladům na provoz jako u poboček.
- Vytvoření pracovních míst u výrobců bibliobusů.
- Propagace města, regionu a jejich kultury.
- Řada možností, jak by knihovna mohla sama generovat zisk.⁶

ODKAZY:

- 6 Jedná se o reklamu, dále o pronájem bibliobusu nakladatelstvím, která jej využijí pro propagaci, setkání se spisovatelem apod., prodej upomínkových předmětů.

Otázku zdrojů financování bibliobusů také omezuje politická strategie, která se neslučuje s podporou kultury a vzdělávání, ale spíše s populismem. To se týká především krajských úřadů. Přitom by šlo bibliobusy financovat i ze strukturálních fondů Evropské unie⁷, a to zejména z Operačního programu Vzdělávání – ze třetí osy Další vzdělávání, následně z Regionálního operačního programu pro účel rozvoje území. Participovat může i Ministerstvo kultury ČR formou dotací z programu VISK.⁸ Obce, které by schválily a objednaly si zastávku bibliobusu, by přispívaly především na jeho provoz, čímž by se velká část těchto nákladů pokryla. Bylo by však nutné vydat nový metodický pokyn, který by výši částky standardizoval např. podle velikosti obce, počtu obyvatel, délky zastávek a jejich frekvence.

V závěrečném shrnutí této kapitoly nyní uvádím výhody a nevýhody pojízdných knihoven.

Silné stránky:

- Nízké pořizovací náklady.⁹
- Obsluha profesionálním knihovníkem.

- Dokáže vyhovět informačním potřebám handicapovaných občanů, seniorů, ale i škol, v jejichž dosahu není kamenná knihovna.
- Snižování digital divide, šíření gramotnosti.
- Snadnější získávání nových čtenářů v kooperaci s obcí.¹⁰
- Možnost výnosů z reklamy.
- Nižší mzdové náklady při situaci, kdy je v pojízdné knihovně zaměstnán pouze jeden knihovník a řidič.
- Rychlá dostupnost pro málo obydlené oblasti.

Slabé stránky:

- Drahé provozní náklady.
- Pro normálního člověka je nevýhodná omezená doba, kdy autobus na zastávce stojí.¹¹
- Namáhavá fyzická práce kvůli časté obměně fondu. Samozřejmě je velmi náročné poskytovat služby v třeskutých mrazech či naopak v letních vedrech.¹²
- Dopad na životní prostředí.¹³

JAN ČERNÝ > jan13cerny@centrum.cz

ODKAZY:

- 7 Například Městská knihovna v Praze financovala ze strukturálních fondů EU projekt Bibliobus do sídlišť. Jednalo se o 6,6 milionů Kč.
- 8 Podle informací z oficiálních stránek programu byl pro rok 2010 plánován finanční objem 92 milionů korun.
- 9 Cena bibliobusu, která se dnes pohybuje přes 5 milionů korun, nemůže konkurovat nákladům v případě stavby nové knihovny.
- 10 Lidé zareagují pozitivně na příjezd nového moderního autobusu. V malých obcích by se bezesporu jednalo o událost týdne.
- 11 Omezená otevírací doba je však problém většiny neprofesionálních knihoven.
- 12 V Praze proto bibliobusy obsluhují pouze knihovníci. V Plzni je naopak stále knihovnice.
- 13 Současnost však charakterizuje nástup eko-autobusů, což je i případ Plzně.

ROVNÝ PŘÍSTUP

LENKA JEČNÁ > akvizice@mk-roudnice.cz

TVOŘÍME SPOLEČNĚ

Začleňování dětí ze společensky rizikových skupin do volnočasových aktivit roudnické knihovny

Knihovnice Městské knihovny Ervína Špindlera v Roudnici nad Labem již před lety pochopily, že musí své služby přizpůsobit měnícím se podmínkám. Naše zařízení plní sice svou tradiční funkci, ale stále více se zaměřuje na roli vzdělávacího a komunitního centra. K tomu přispělo také to, že

od roku 2002 máme nového zřizovatele – Kulturní zařízení Města Roudnice nad Labem.

Budova roudnické knihovny se nachází na strategickém místě – přímo na náměstí, kde je zároveň i autobusové nádraží. Dětské oddělení často slouží jako čekárna pro dojíždějící děti. I když tito školáci nejsou zaregistrováni v knihovně, často se účastní našich akcí, za které sbírají body, které si dvakrát do roka vymění v knihovnickém obchůdku.

Jako většina knihoven jsme pro děti a jejich rodiče připravovali tvořivé dílny. V rámci těchto aktivit se malí návštěvníci učili různým výtvarným technikám a jejich dílka sloužila k výzdobě knihovny. Bohužel náklady na tyto aktivity stále stouply a nám chyběly finance k nákupu materiálů. Situaci jsme nejprve řešili výzvou, aby nám občané nosili nepotřebný materiál – látky, bavlnky, knoflíky, korálky apod. V dalších letech se však objevily nové výtvarné techniky a materiály, které byly poměrně finančně náročné. Protože jsme nechtěli od dětí vybírat peníze, řešili jsme tuto situaci pomocí grantů. První z těchto grantů jsme připravili v roce 2009, kdy jsme získali peníze z Nadace barokního divadla zámku Český Krumlov. Tehdy jsme přišli na nápad zapojit děti ze společensky rizikových skupin do volnočasových aktivit knihovny pomocí loutkového divadla. Děti, které pocházejí ze sociálně vyloučených rodin, je v našem městě poměrně dost. Nejedná se pouze o žáky z romských rodin, ale také o děti z prostředí, kde mají rodiče nízké příjmy, nízké vzdělání a špatné životní podmínky. Často dochází k znevýhodnění těchto dětí ve vztahu k ostatním v dětském kolektivu. Spolužáci se takovým jedincům vyhýbají a vyčleňují je. Rodiče je nechávají většinou bez dozoru, případně v péči starších sourozenců. Rodiny nemají peníze na financování různých kroužků, proto se tyto děti bezcílně potloukají po městě. Tehdy jsme pochopili, že bychom mohli dětem, které tráví svůj volný čas na ulici, nabídnout různé aktivity v knihovně.

Co se týká mimoškolních aktivit, věnují se těmto dětem některé neziskové organizace, funguje zde nízkoprahové centrum farní charity a Centrum Hláška. Naše knihovna je specifická v tom, že nechceme tyto děti zase izolovat, nýbrž jim nabízíme nové prostředí, jiný dětský kolektiv. Máme zájem, aby si vytvořily nové vazby pobytem mezi

vrstevníky mimo školní prostředí a nově nabyté zkušenosti pak využily v praktickém životě.

První spolupráce s těmito dětmi začala před dvěma lety. Pod vedením pracovníků knihovny vyrobily loutky, kulisy, nastudovaly a předvedly loutkové představení pohádky *O Šípkové Růžence*. Odměnou dětem byla návštěva Prahy a Muzea loutek. Navštívili jsme s nimi také představení profesionálního loutkového divadla.

Další rok jsme získali grant MK ČR – Knihovna 21. století. Rok 2010 byl vyhlášen Evropským rokem boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Náš připravený projekt byl dobře načasován. Díky financím jsme mohli zaplatit lektorky, které malým výtvarníkům poskytly praktické rady, a nakoupit dražší materiály. Děti pracovaly s korálky, ovčím rounem, připravily jarní, podzimní a vánoční dekorace. Naučily se vyrábět šperky z korálků, provázků a knoflíků. Také my, knihovnice, se neustále a rády učíme novým věcem. Znevýhodněné děti potřebují individuální přístup, a my se snažíme jim připravit takové prostředí, do kterého by zapadly. Proto je motivujeme a chválíme za každou aktivitu. Hlavním přínosem celého našeho snažení je připravit program pro neorganizované děti v odpoledních hodinách, pomocí vhodně vyplnit volný čas, přivést je do nového prostředí, a tím i přispět k porozumění mezi romskými a neromskými dětmi, což je dobrým předpokladem jejich integrace do společnosti. Zde bych chtěla připomenout, že se nám vyplatila úzká spolupráce s praktickou školou a farní charitou. Bez jejich aktivní pomoci bychom naše projekty složitě uskutečňovali, neboť jsme s touto cílovou skupinou neměli mnoho zkušeností. Byli bychom velice rádi, kdyby děti své znalosti z tvořivých dílen využily i ve svých rodinách. Jejich dílka slouží také k výzdobě knihovny. Největší radost máme, když děti přivedou své rodiče, aby jim předvedly výsledky své práce.

DO ČÍSLA přispěli

• **PhDr. Jan Černý** – deník METRO, Praha • **Mgr. Daniela Drobečková** – Městská knihovna Sokolov • **Lenka Ječná** – Městská knihovna Ervína Špindlera, Roudnice nad Labem • **Mgr. Ivo Kareš** – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích • **Mgr. Hanuš Karpíšek** – Městská knihovna Antonína Marka Turnov • **Mgr. Bohuslava Kojanová** – Městská knihovna v Chebu • **Mgr. Blanka Koubová** – Knihovna Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze • **Věra Krajíčková, BBus** – Knihovna Eduarda Petišky, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav • **Miloslava Kubešová** – Městská knihovna v Chebu • **Ing. Jiří Mika** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně • **Jiřina Němečková** – Obecní knihovna Lomnice • **Jitka Pařilová** – Městská knihovna Sokolov • **Dr. Vladislav Raška** – Knihovna Karla Dvořáčka, Vyškov • **Jitka Svobodová** – Krajská knihovna Karlovy Vary • **Doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.** – Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Z KNIHOVEN...

Slavnost čtení v České škole bez hranic

„Jeden král měl velikou krásnou zahradu, v níž byla jedna jablonoň, co v prostřed zahrady stála. Měla každý den jedno jablko, a to bylo zlaté...“ Tak začíná pohádka *O ptáku Ohniváku*, která zazněla v úvodu *Slavnosti čtení* 22. ledna 2011 v České škole bez hranic v Paříži.

Slavnostní sobotní odpoledne bylo naplněno vyprávěním příběhů, které žáci sami přečetli. Jednotlivé třídy představily svou školní četbu a podělily se tak s ostatními o své zážitky ze čtení.

Česká škola bez hranic (ČŠBH) klade ve výuce dětí, které vyrůstají ve vícejazyčném prostředí, důraz na rozvoj čtenářských kompetencí a na čtenářskou gramotnost obecně. Ta je rozvíjena v rámci literární výchovy, jež se zaměřuje na problematiku porozumění textu a jeho interpretaci. Technika čtení jako takového je dostatečně vyučována v cizojazyčné škole, proto se důraz klade na čtení s porozuměním, a to metodami aktivního učení.

„Naše žáky se snažíme motivovat k četbě různorodých textů. Od nejniž-

ších ročníků je paní učitelky vedou k tomu, aby si vybírali knihy samostatně a hlavně podle svých zálib. Ve škole se snažíme o to, aby pro děti byla četba v českém jazyce převážně potěšením,“ říká Lucie Slavíková-Boucher, ředitelka ČŠBH Paříž.

Vyučující pro své žáky připravují řadu speciálních akcí a programů, kterými je motivují a vedou k zájmu o četbu. Knihy jsou dětem přibližovány zážitkovou formou, která se podle reakcí dětí osvědčuje. V loňském roce například žáci soutěžili o nejkrásnější čtenářský deník. Na konci školního roku jim přijela předčítat svou novou knihu *O Golemovi* spisovatelka Iva Pecháčková, která se do Paříže vrátila i před Vánoce a pro změnu žákům četla vánoční příběhy ze svého speciálního „knížčkového“ adventního kalendáře.

Slavnost čtení byla pro žáky z ČŠBH novinkou jak napříč jednotlivými ročníky sdílet příběhy z knih. Starší motivovali mladší vyprávěním o knihách, které měli v jejich věku rádi. Pro většinu z nich to bylo navíc vůbec poprvé, kdy předstupovali před

své vrstevníky se samostatným souvislým vyprávěním, a ačkoliv to všichni úspěšně zvládli, nebyl to pro mnohé úkol právě jednoduchý. Procvičovali tak nejen vystupování na veřejnosti, ale také mluvený projev, který může být pro bilingvní děti v jazyce, který pro ně není dominantní, náročný. Děti v ČŠBH se neučí pouze gramatiku českého jazyka, ale učí se aktivní používání češtiny, která je u nich omezenější, neboť většinovým jazykem je francouzština.

Takováto vystoupení, při kterých děti hovoří souvisle a srozumitelně česky, jsou pozitivní vazbou nejen pro vyučující ČŠBH, ale i pro rodiče, čímž se dobře naplňuje smysl školy.

Text a foto

ALŽBĚTA KOLUMPEKOVÁ

Radost z vlastnoručně vytvořených knih

V knihovně Moravské galerie v Brně byly od 26. ledna do 4. února 2011

představeny výsledky projektu *Krásné knihy, to se vidí!*, který připravila a zrealizovala lektorka MgA. Anna Šimková k výstavě *Nejkrásnější české knihy roku 2009* (kurátorka PhDr. Hana Karkanová). Během projektu se kolem pěti set účastníků seznámilo formou interaktivní prohlídky výstavy s fenoménem „krásné knihy“ a v autorských týmech následně vzniklo celkem 24 obrázkových abeced – originálních ilustrovaných

slovníků pro děti a cizince. Celý projekt vycházel z alarmujících výzkumů České školní inspekce, které prokazují nedostatečnou úroveň základní čtenářské gramotnosti v ČR. Reagoval také na dlouhodobou problematiku jazykové integrace cizinců v českém prostředí, především však přinášel účastníkům radost z knih, které sami vytvářeli.

LENKA REMSOVÁ

LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN

Brno (404 388 obyv.)

Na konferenci PARTSIP (Partnerská síť informačních profesionálů), která se pod názvem *Informační mediátor 2011: Management, marketing a inovace v knihovnách* konala 17. 2. 2011, získala Moravská zemská knihovna Brno ocenění za dva projekty usnadňující badatelům práci s archivními materiály. Odborníci ze sdružení knihovníků ocenili možnost porovnávání starých map s aktuálními. Uznání si vysloužil i projekt umožňující hledání ve velkém množství dat.

(Brněnský deník, 23. 2. 2011)

Český Těšín (25 790 obyv., okr. Karviná)

V Městské knihovně Český Těšín budou dnes slavnostně pasováni na čtenáře knihovny a Rytíře knihy prvňáčci, kteří se rozhodli začít navštěvovat tuto instituci. Nové čtenáře bude opravdovým mečem pasovat královna. Školáci složí slib a ukáží, jak umí číst, a dostanou malou odměnu. Akce je vyvrcholením projektu *Prvňáčci hurá do knihovny*, v rámci kterého se po celý únor mohou žáci prvních tříd zdarma zaregistrovat.

(Haviřovský deník, 16. 2. 2011)

Dvůr Králové nad Labem

(16 318 obyv., okres Trutnov)

Po roce opět čeká prvňáčci z místních škol setkání s králem Abecedníkem I., vílou Pohádkou Porádkou a skřítkem Pidižlou. Od tohoto týdne začalo v Městské knihovně Slavoj tradiční Pasování na čtenáře. Děti skládají do rukou krále přísahu, že se budou ke knihám chovat vždy slušně. Abecedník I. je potom pasuje na čtenáře. Od knihovny dostávají první průkazku do Slavaje a další dárky.

(Krkonošský deník, 24. 2. 2011)

Dušníky (390 obyv., okres Litoměřice)

Kouzelnické čtení, které mělo přilákat čaroděje z Dušníků do místní knihovny, proběhlo v pátek 22. února v Obecní knihovně v Dušníchkách. Ta se letos s velkým úspěchem připojila k aktivitě *Celé Česko čte dětem* a chtěla by ji opakovat každé tři měsíce.

(Litoměřický deník, 22. 2. 2011)

Hodonín (25 962 obyv.)

Hodonínská městská knihovna bude prostřednictvím čtenářského deníku každý měsíc hodnotit knihy. Zapojit se mohou i samotní čtenáři, na jejich hodnocení bude v čtenářském deníku také prostor. Scházet nebude žebříček nejvíce žádaných knih za uplynulý měsíc.

(Hodonínský deník, 14. 2. 2011)

Jablonné v Podještědí

(3828 obyv., okres Liberec)

Pátek 4. února byl prázdninový den pro všechny školáky. Městská knihovna Jablonné v Podještědí zareagovala na volný den nabídkou programu pro děti. Od 8 do 11.30 hodin byla naplánována tvůrčí dílna a měly se vyrábět veselé krabičky. V osm hodin už bylo dětí v knihovně šestnáct, do další hodiny se počet účastníků rozrostl na třicet, dvě maminky a jednu babičku. Jediné, co si děti měly přinést, byla pevná krabička (např. od čaje) a jedny noviny. Dětem se akce moc líbila.

(Českolipský deník, 9. 2. 2011)

Nový Jičín (24 456 obyv.)

Městská knihovna v Novém Jičíně vystavuje v měsíci únoru expozici pod názvem *Cesta světem aneb Rozvojové země očima dobrovolníků*. Je to soubor dokumentárních fotografií z Keni a Zambie, jež je původním autorským dílem českých dobrovolníků, kteří strávili tři měsíce na sociálních projektech v rozvojových zemích.

(Region Týdeník okresu Nový Jičín, 8. 2. 2011)

Roudnice nad Labem

(13 329 obyv., okres Litoměřice)

Strávit odpoledne ruční prací a k tomu ještě pomoci chudým dětem v Africe mohly děti z Roudnice nad Labem a okolí, které přišly do Městské knihovny Ervína Špindlera. V dětském oddělení probíhá odpolední dílnička, při níž děti šily panenky pro nadaci Unicef. Každý rok se v knihovně ušije kolem patnácti panenek, které jsou věnovány do projektu *Adoptuj panenku a zachrániš dítě*.

(Litoměřický deník, 24. 2. 2011)

Vizovice (4773 obyv., okres Zlín)

Minulý pátek se uskutečnil další z oblíbených literárních večerů pořádaných Městskou knihovnou Josefa Čižmáře a Domem kultury ve Vizovicích. Čtvrtá, závěrečná přednáška tematického cyklu *Osobnosti filmového ateliéru ve Zlíně se nazývala Na cestě kolem světa* a byla tentokrát zaměřena na cestování Hanzelky a Zikmunda a jejich učitele Jaroslava Novotného. Celým čtyřdílným cyklem všechny přítomné poutavě provázel RNDr. Petr Novotný.

(Zlínský deník, 15. 2. 2011)

Připravila RENÁTA SALÁTOVÁ

DOTAZ: Čeho se týkaly únorové demonstrace čtenářů ve veřejných britských knihovnách?

ODPOVĚĎ: Během první soboty letošního února byla pod jménem *Save Our Libraries Day* vyhlášena celonárodní demonstrace čtenářů veřejných knihoven jako reakce na úsporná opatření, která by se měla dotknout knihoven.

Čtenáři byli vyzváni, aby během toho dne navštívili knihovnu, vypůjčili si knihy a v knihovně chvíli četli. Také autoři navštívili knihovny a předčítali tam ze svých děl. Do malé pobočky v severním předměstí Londýna, kde bydlím, se dostavilo asi 70 čtenářů a dva autoři. Jeden z autorů o tom řekl: „Máme radost, že naše knihovna nebude zavřena, ale obávám se, že bude méně peněz na knihy. Knihovna je místo plné magie, píše zde své knihy. Nacvičuje zde sbor, hrají si batolata, penzisté si povídají nad kávou, umělci vystavují svá díla, rodiče sem chodí s dětmi, setkávají se zde kluby a výtvarný kurz.“

V některých knihovnách byly zorganizovány zábavné happeniny. V hrabství Somersetu se v knihovně objevil maskovaný zloděj, který dětem a starcům vytrhl z rukou knihy a místo toho jim rozdál nápisy negramotnost, nevzdělanost, sociální izolace. V Sheffieldu proběhla přesně v jedenáct hodin dopoledne masová akce Šššš. Účastníci si dali prst na ústa, řekli Šššš, jako aby někoho umlčeli, a pak zvolali hlasitě *three cheers for the library* (třikrát zdar knihovně).

Vývoj událostí byl během dne popisován na webové stránce deníku *Guardian*.

Knihovnická asociace CILIP zároveň poslala ministrovi kultury Jeremymu Huntovi memorandum, v kterém ho žádala, aby dohlédl na úsporná opatření týkající se knihoven, a aby zaručil, že jsou v soulahu s knihovním zákonem z roku 1964. Proslýchá se, že 500 knihoven by za dané situace mohlo být zavřeno a 4000–6000 knihovníků by přišlo o zaměstnání. Odhaduje se, že každý den navštíví knihovny asi tři čtvrtě milionu lidí a že to stojí daňové poplatníky méně než 40 pencí týdně. Knihovny přinášejí gramotnost, vzdělání, zdraví a ekonomickou regeneraci.

Zdá se, že demonstrace čtenářů měla účinek. Po měsíci řekl ministr pro knihovny Ed Vaizey, že knihovní zákon se nebude měnit. Znovu se však zmínil o dobrovolných pracovnících a o novém typu knihoven „community managed libraries“ (knihovny spravované komunitou).

Pro knihovníky je otázka knihovního zákona velice důležitá. Londýnský primátor Boris Johnson v jednom novinovém článku chybně poznamenal, že místní správa není zákonem povinna mít veřejnou knihovnu. Byl špatně informován, protože zákon z roku 1964 tuto povinnost místním správám ukládá. Knihovníci mu poslali otevřený dopis „Sorry Boris, but this is just plain wrong...“ (prostě se mýlíš). Za sebe mohu říct, že jsem jednou z jeho obdivovatelů – pro jeho rozčuchané vlasy, poctivost a přímou, ale tímto přehknutím mne zklamal. Měl si poslat svou sekretářku do knihovny, aby ověřila fakta.

Knihovníci, aby zajistili lepší informovanost, poslali všem poslancům dopis, v kterém jim doporučují, jaké otázky o knihovnách klást místním správám ve svých volebních okresech.

Nový koncept „community managed libraries“ dělá totiž knihovníkům starost, protože by se mohlo stát, že za služby knihoven vedených dobrovolníky by čtenáři museli platit. To by bylo rozhodně v rozporu s knihovním zákonem.

Mnoho se dnes mluví o vytvoření nové „velké“ společnosti – *The Big Society*. Veřejné knihovny by v takovém přerodu společnosti mohly sehrát klíčovou roli, ale zatím jim nebyla dána příležitost. Je nutné, aby knihovníci usilovali o lepší informovanost jak společnosti, tak vlády.

ODKAZY

www.guardian.co.uk/culture/culture-cuts-blog/2011/feb/05/save-our-libraries-day-live-coverage

www.cilip.org.uk/news-media/pages/news110125.aspx

www.cilip.org.uk/news-media/pages/news110207.aspx

www.cilip.org.uk/news-media/Pages/news110301.aspx

www.cilip.org.uk/news-media/Pages/news110221.aspx

www.cilip.org.uk/news-media/pages/news101215.aspx

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Po ulicích německého města Zwickau se prohánil nový bibliobus. Jeho původní šedou barvu nahradila zdejší knihovna fialovou variantou. Starý bibliobus ujel za 18 let své služby čtenářům přes 186 000 km. Jezdil v mrazivých zimních dnech i čtyřicetistupňových vedrech a jeho kritický stav si vyžádal radikální nápravu. Za 330 000 EUR byl koupen bibliobus nový a celá částka byla hrazena z prostředků samosprávného okresu Vogtland. Knihovníci v něm do nejdlejších míst regionu pět dní v týdnu rozvázejí asi 4000 knih, časopisů, CD, DVD, videohry, audioknihy. Nový bibliobus má zastávky na 48 místech a stanice navštěvuje v měsíčních intervalech. Tyto mobilní služby knihovny využívá přes 16 000 obyvatel. Bibliobus stává u všech škol, knihovnická činnost se zaměřuje na podporu výuky čtení u dětí a získání čtenářských návyků. V regionu je 15 základních škol a školek. Po roce 1989, kdy byla řada německých knihoven uzavřena, je právě tato mobilní forma nabídky knihovnických služeb velmi využívána. I přes značné počáteční investice do nákupu bibliobusu si zástupci knihovny i jejich zřizovatel pochvalují, že vzdělávací a kulturní činnost bude zajištěna v celém regionu. Bibliobus přestavěla firma Berger z Frankfurtu nad Mohanem na základech vozidla MAN. Pro výzdobu bibliobusu byli osloveni umělci a designéři místních uměleckých škol.

(Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jg. 3, Nr. 04/2010, s. 244–245).

I skandinávské knihovny řeší problémy s rychlými změnami v informační společnosti a zapojením knihoven, které musí mít jasné kompetence. Profesionální rozvoj je ústředním tématem ve znalostní společnosti a skandinávský Výbor pro veřejné knihovny deklaroval své zaměření na toto téma. Je zřejmé, že jediným cílem knihoven musí být uspokojení informačních potřeb uživatelů. V knihovnách se profesionální rozvoj knihovníků musí orientovat na získání celé řady konkrétních potřebných kompetencí. Zpráva Výboru pro veřejné knihovny doporučuje znalosti z oblasti informačních technologií a digitalizace, zkušenosti z oblasti marketingu a zaměření knihoven na oblast celoživotního vzdělávání uživatelů. Výbor také doporučuje posílit

schopnost knihovníků transformovat teoretické poznatky a získané znalosti do praktických aktivit, které budou zjevné interně i externě pro uživatele knihoven. Management knihoven se musí více zaměřit na řízení lidských zdrojů a investovat do nich. Svůj knihovní systém by měla knihovna budovat v souladu s požadavky svých uživatelů a měla by vytvářet řadu institucionálních partnerství uvnitř organizace a mimo ni. Skandinávské knihovny spolu s dalšími vzdělávacími institucemi nabízejí certifikované vzdělávací kurzy speciálně navržené pro kulturní oblast. Kurzy jsou prováděny kvalifikovanými pedagogy (CLG – Centrum pro vedení a správu) a vedou studenty k získání dovedností v týmech a sítích, kde se snaží rozvíjet své jednotlivé organizace interakcí s velkým počtem zúčastněných stran.

(Scandinavian Public Library Quarterly – Volume 43, No. 4/2010, s. 23–25).

Kongresová knihovna ve Washingtonu otevřela **Centrum pro mladé čtenáře** již v říjnu roku 2009. Dětem zde poskytuje druhým rokem informace ovšem pouze v doprovodu dospělých čtenářů. Bližší podrobnosti lze nalézt na webu tohoto centra (www.read.gov/vrc/). Mladí čtenáři se schází v Jeffersonově budově Kongresové knihovny od pondělí do pátku v době od 9.00–16.00 hodin. Již během prvního roku provozu byl zjištěn velký zájem o činnost dětského centra, které navštěvují děti od pěti let. Knihovníci své speciální programy museli dvakrát rozšířit a připravují další a zajímavější akce na podporu čtení u dětí. Druhým rokem provozu se rozhodlo vedení Kongresové knihovny otevřít dětské centrum i v sobotu od 10.00 do 15.00 hodin. Centrum pro knihy (www.loc.gov/cfbook/), které provozuje i Centrum pro mladé čtenáře, bylo založeno již roku 1977 a využívá zdroje a prestiž Kongresové knihovny na podporu knih, čtení a činnosti knihoven. Centrum pro knihy za dlouhá léta své činnosti vyvinulo celostátní síť partnerů ve všech amerických státech a dohlíží na čtenářskou gramotnost na webových stránkách www.Read.gov. Pořádá mnoho vzdělávacích programů a podporuje čtení prostřednictvím organizace Národního knižního festivalu.

(The Library of Congress Information Bulletin – Vol. 69, No. 9/September 2010, s. 148).

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Bibliothekssystem Sachsen : Struktur- und Entwicklungsplan für die wissenschaftliche Literatur- und Informationsversorgung im Freistaat Sachsen / bearbeitet von Achim Bonte und Joachim Linek. /Knižovní systém Saska. Struktura a plán rozvoje pro vědeckou literaturu a poskytování informací ve Svobodném státu Sasko./ Dresden : Sächsisches Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst, 2008. – 80 s. : fot.

Kf 9.050/B

HANSSON, Joacim : Libraries and Identity : the role of institutional self-image and identity in the emergence of new types of library. /Knižovny a identita. Úloha institucionální podoby a identity v objevení nových typů knihoven./ Oxford : Chandos, 2010. – xiii, 111 s. – (Chandos Information Professional Series) Kf 38.409

HARTMANN, Babett : Wissenstransfer : ein Qualitätsmodell für den Führungswechsel in Bibliotheken. /Předávání znalostí : kvalitní model pro změnu vedení v knihovnách./ Berlin : BibSpider, 2009. – 172 s. – (Excellence in Teaching and Learning ; Bd. 2) Kf 38.349

IFLA – the Global Voice of Libraries : annual report 2009. /IFLA – celosvětový hlas knihoven. Výroční zpráva 2009./ Hague : IFLA Headquarters, 2010. – 27 s. : il. Kpb 9.172/B

PAŠIN, Aleksej Ivanovič : Upravenije biblioteknym delom : sistemnyj podchod. /Řízení knihovnictví : systémový přístup./ Moskva : Libereja-Binform, 2008. – 166 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; vyp. 95) Kf 9.000/B

Automatizace knihovnické a informační činnosti
Numériser et mettre en ligne / sous la direction de Thierry Claerr et Isabelle Westeel. /Digitalizovat a zpřístupnit online./ Villeurbanne: Presses de l'enssib, 2010. – 200 s. : il. – (La Boîte a outils ; 19) Ts 38.565

PRILLINGER, Horst : Weblogs als Kommunikationsformat für Bibliotheken und Bibliothekare : Potenziale und Praxisbeispiele. /Webové blogy jako komunikační formáty pro knihovny a knihovníky. Možnosti a příklady z praxe./ Norderstedt : Books on Demand GmbH, 2009. – 138 s. : il.

Ife 38.317

VSM 2008 : proceedings of the 14th International Conference on Virtual Systems and Multimedia : 20–25 October 2008 Limassol, Cyprus / M. Loannides ... [et al.] ed. /Zprávy ze 14. mezinárodní konference o virtuálních systémech a multimédiích, 20.–25. 10. 2008, Lemesós, Kypr./ Budapest : Archaeolingua, 2008. – 444 s. : il.

Zb 37.734

Sítě knihoven

BERTRAND, Anne-Marie ... [et al.] : Quel modele de bibliothèque? /Jaký model knihovny?/ Villeurbanne : Presses de l'enssib, 2008. – 183 s. – (Généalogies) Tsb 38.294

HÖLSCHER, Miriam – SEPKE, Corinna : Moving Libraries : Mobile Bibliothekskonzepte als Antwort auf die Herausforderungen der modernen Informationsgesellschaft. /Pohyblivé knihovny. Mobilní knihovnická koncepce jako odpověď na výzvy moderní informační společnosti./ Wiesbaden : Dinges& Frick, 2010. – 171 s. – (B.I.T. online – Innovativ ; Bd. 26) Tsb 38.340

Change! : Zukunft gestalten : Festschrift für Johanna Rachinger / herausgegeben von Christian Gastgeber ...[et al.] /Změna! : vytvářet budoucnost. Na počest Johanna Rachinger./ Wien : Phoibos Verlag, 2009. – 157 s. : il., fot.

Taa T 217769

Zur Erforschung mittelalterlicher Bibliotheken : Chancen, Entwicklungen, Perspektiven / herausgegeben von Andrea Rapp und Michael Embach. /K výzkumu středověkých knihoven. Šance, rozvoj, perspektivy./ Frankfurt am Main : Klostermann, 2009. – 460 s. : il., faksim. – (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie ; Sonderbd. 97) Ti 38.162

Vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků

Handbook of Library Training Practice and Development. Vol. 3 / ed. by Alan Brine. /Příručka pro praxi a rozvoj knihovnického vzdělávání. Sv. 3./ Farnham : Ashgate, 2009. – xix, 414 s. V 38.181

MASSIS, Bruce E. : The Challenges to Library Learning : solutions for librarians. /Výzvy knihovnickému vzdělání. Řešení pro knihovníky./ New York : Routledge, 2008. – xi, 103 s. – (Routledge Studies in Library and Information Science) V 37.911

VOŠIS : průvodce studiem. Praha : Vyšší odborná škola informačních služeb, 2010. – 28 s. : barev. il. Va 9.059/B

Připravila **EVA MACKOVÁ**

Městská knihovna Antonína Marka Turnov

Městská knihovna Antonína Marka Turnov patří mezi nejstarší veřejné/městské knihovny u nás (loni jsme oslavili 190. výročí založení), přesto se prvního loga dočkala asi před deseti lety. Na webu a hlavičkovém papíře začala tehdejší ředitelka Danuše Altová používat jako logo portrét zakladatele knihovny Antonína Marka, orámovaný kruhem, v jehož dolní části je zobrazena otevřená kniha s červenými iniciálami MK, uvnitř kruhu po obvodu též červený nápis *Městská knihovna*, dole pak modrý *A. Marka*.

V roce 2005 jako pokus o další grafickou stylizaci i celkové systematictější pojetí materiálů knihovny jsem výše uvedené logo upravil. Bylo tištěno ve stupních šedi případně doplněně s hnědou barvou počátečních písmen slov z názvu „MKAMT“. Začali jsme jej uvádět na všech našich materiálech včetně webu, který byl rovněž stylizován do hnědé barvy. Jelikož logo obsahovalo nápis, byl dominantním písmem zvolen patkový font Times a jeho ekvivalenty dostupné na většině počítačů i operačních systémů s českou diakritikou.

Portrét Antonína Marka, který není současným (prakticky vůbec) znám, málo výrazná barevná kombinace, jakož i užívání méně čitelného patkového písma – to vše se jak na webu, tak v prezentacích a tištěných materiálech v praxi neosvědčovalo. Zaznamenali jsme i nejednu kritiku.

Od konce roku 2009 jsme tedy začali používat znak knihovny zcela nový (ředitel navrhl, nikdo nebyl proti). Zároveň předěláváme všechny materiály přizpůsobené nové image naší organizace. Stylizace iniciál „MKAMT“ byla nevhodná, použili jsme tedy jen písmeno „K“, v tuzemských knihovnách tolik osvědčené (v zahraničí bývá pro „bibliotéky“ používáno analogicky „B“). Pro nové výraznější barevné schéma posloužily barvy Města Turnov, našeho zřizovatele, červená a bílá doplněné o tu naši hnědozlatou. Jako znak knihovny používáme logo s barevně sladěným textem

vně čtverce, z něhož je patrný název naší instituce.

Jako jednoduchá ikona pak slouží jen ústřední část loga, písmeno „K“ v kose půleném čtverci. Existují čtyři barevné interpretace – tj. v barevném prostoru pro zobrazování (RGB) i pro tisk (CMYK), dále ve stupních šedi a v černobílém provedení. Technicky je základem pro tvorbu jakékoliv varianty loga miniaturní barevný obrázek ve formátu škálovatelné grafiky (SVG), z něž lze snadno a rychle pořídit jeho libovolnou velikost, barevné provedení i grafický datový formát.

Základním písmem je opět „obyčejný“, ale rozšířený“, nyní ovšem bezpatkový, tudíž čitelnější font Arial a jeho ekvivalenty. V našich materiálech je nedílnou součástí či protipólem znaku knihovny znak Města Turnov reprezentující našeho zřizovatele, a tím je stříbrný/bílý dvouocový lev se žlutou korunkou v červeném poli čili historický znak Čech. Pomyslně kruhem se tak symbolicky rovnáme i k prvku vlastenečství, jímž bylo prodchnuto národní obrození a osobnost našeho zakladatele, jehož výrok „*Usiluj, dokud času zbývá, přítomnost je kolébkou budoucnosti*“ bereme rovněž za motto naší knihovny. Dnes, zdá se, je to pro knihovny heslo obecně platné, až varovně znějící (ve smyslu obhajoby další smysluplné existence a místa v moderní informační společnosti).

P. S: Vlastně nejstarším známým pravidelně užívaným symbolem v turnovské knihovně na materiálech pro dětské čtenáře, a zároveň odznakem literárně-dramatického dětského kroužku „Turnovský Granátek“, je postava Skřítky Knihovnička s granátkem (polodrahokam typický pro náš region), kterou před mnoha lety vytvořila akademická malířka Eva Mastníková.

Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků (21) 2011

Intelektuálové zamilovaní do knih

**Zpracoval kolektiv autorů pod vedením
Aleny Richterové**

Toto číslo nepravidelně vydávaného sborníku *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny České republiky* je věnované osobnostem, jejichž láska ke knihám přesáhla běžná měřítka a hluboce zasáhla celý jejich život. Knihy často dával darem humanistický básník Pavel z Jizbice (1581–1607). Koho takto obdarovával, z jakých důvodů a kdy, tím se zabývá první příspěvek sborníku. Sbírku středověkých rukopisů v knihovně Václava Jana hraběte Michny z Vacínova představuje další studie. Sborník obsahuje též práci mapující osudy knihovny hispanisty Rudolfa Jana Slabého (1885–1957), knižní exempláře, které daroval nebo odkázal předchůdkyni dnešní Národní knihovny České republiky a které věnoval významným osobnostem české literatury a kultury osobně, a také knihy, které napsal či přeložil. Sborník doplňuje obrazová příloha.

- Národní knihovna ČR, Praha 2011, 1. vydání, 111 stran, cena 195 Kč
- ISBN 978-80-7050-591-5

Svět zašlý. Máchův kraj na starých mapách

Katalog k výstavě, kterou pořádala Národní knihovna ČR k 200. výročí narození Karla Hynka Máchy, se vydává po stopách jednoho z největších českých básníků. Obsahuje reprodukci kolorované mapy litoměřického kraje F. J. J. Kreibicha (1759–1833) v původním rozměru. S pomocí ukázek vývoje kartografických prací od začátku 15. až do 20. století zachycuje vývoj mapového obrazu turisticky vyhledávané a oblíbené oblasti známé jako Máchův kraj (oblast mezi městy Českou Lípou, Bělou pod Bezdězem, Mělníkem a Úštěkem), která se stala trvalou inspirací pro malíře, básníky a umělce.

- Národní knihovna ČR, Praha 2010, 1. vydání, skládačka v podobě mapy, cena 20 Kč
- ISBN 978-80-50-586-1